

GÖTEBORGS UNIVERSITET

”Man pratar liksom inte om läxor”
- en studie av lärares uppfattningar om läxor

Emilia Lundh & Malin Lundin Stridh

Examensarbete LAU390

Handledare: Inger Björneloo

Examinator: Christian Bennet

Rapportnummer: VT12-2611-210

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Abstract

Examensarbete inom Lärarprogrammet LP01

Titel: ”Man pratar liksom inte om läxor” - en studie av lärares uppfattningar om läxor

Författare: Emilia Lundh & Malin Lundin Stridh

Termin och år: Vårterminen 2012

Kursansvarig institution: Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap

Handledare: Inger Björneloo

Examinator: Christian Bennet

Rapportnummer: VT12-2611-210

Nyckelord: *läxor, lärares uppfattningar, läxors syften, läxors effekter, sociokulturellt perspektiv*

Sammanfattning:

Syftet med denna studie är att undersöka lärares uppfattningar om läxor, med fokus på vilka syften de har med att ge läxor samt vilka effekter läxor kan ge. Vi önskar även genom studien erhålla en djupare kunskap och en mer nyanserad bild av läxor. Utifrån studiens syfte har tre frågeställningar utformats.

Lärares uppfattningar om läxor:

- Vilka är syftena med läxor?
- Vilka effekter medför läxor?
- Stämmer syftena med att ge läxor överens med läxornas effekter?

För att ta reda på lärares uppfattningar används en kvalitativ undersökningsmetod i form av samtalsintervju. Sex respondenter har intervjuats, varav fem är lärare och en är rektor. Samtliga arbetar på samma skola och i studien undersöks vilka uppfattningar som finns på just denna skola. Med denna begränsade studie är vi försiktiga med att dra några generella slutsatser. Respondenternas uppfattningar om läxor presenteras och knyts samman med tidigare forskning inom området, samt med styrdokument.

Resultaten visar att lärare har delvis olika uppfattningar om läxor. Samtliga respondenter ser läxor som ett medel för att göra föräldrar delaktiga i sina barns skolarbete. Andra syften med läxor är bland annat att förlänga skoldagen, att eleverna ska lära sig ta ansvar, lära sig studieteknik, med mera. De syften lärarna har med att ge en viss läxa, ger inte alltid väntad effekt.

Respondenterna framhåller vikten av att läxorna ska ha en tydlig koppling till undervisningen. De anser att läxor är en tradition, att läxor behöver diskuteras, och att även eleverna ska vara aktivt deltagande i dessa diskussioner.

De kunskaper och den medvetenhet om läxor vi erhållit genom denna studie, kan komma att gagna både oss själva och de skolor, elever och föräldrar vi möter i framtiden. Även respondenternas medvetenhet kring läxor kan komma att öka sedan ämnet lyfts genom vår undersökning och öppnat för diskussion på skolan.

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	3
Inledning	4
Bakgrund	4
Definitioner av begrepp	5
Syfte och problemformulering	6
Litteraturgenomgång	7
Tidigare forskning	7
<i>Definitioner av läxa</i>	7
<i>Läxors syften</i>	9
<i>Läxors effekter</i>	10
<i>Elevs syn på läxor</i>	11
Läxor i styrdokument	12
Ett sociokulturellt perspektiv på lärande	13
Metod	15
Undersökningsmetod	15
Urval	15
Genomförande	16
Analysmetod	16
Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet	17
Etisk hänsyn	17
Metoddiskussion	18
Resultat	20
Definitioner av läxor	20
Syften med läxor	20
<i>Hem och skola</i>	21
<i>Tradition</i>	21
<i>Lärande</i>	22
Effekter av läxor	23
<i>Hem och skola</i>	23
<i>Elevs självförtroende</i>	24
<i>Lärande</i>	25
Läxor i framtiden	26
Diskussion	27
Relevans för läraryrket	32
Förslag till vidare forskning	33
Referenslista	34
Bilaga	36

Inledning

I detta kapitel, *Inledning*, ges en *Bakgrund* till ämnesval för studien samt *Definitioner av begrepp*.

Bakgrund

I vårt svenska samhälle har de allra flesta någon form av koppling till skolvärlden och har med stor sannolikhet stött på läxor. Läxor är vanligt förekommande i den svenska skolan och har funnits sedan lång tid tillbaka i historien. Redan på 1500-talet gavs läxor i Sverige, då i regi av kyrkan. På den tiden bestod läxorna av bibliska texter, vilka folket skulle lära sig utantill. Vi har en uppfattning om att läxor är ett kontroversiellt ämne som under den senaste tiden diskuterats flitigt inom media. Vad vi kan utläsa av tidigare forskning verkar läxor inte i någon större utsträckning diskuterats ur olika perspektiv. Vi har även erfarenheter av att läxor inte diskuteras på de VFU-skolor (Verksamhetsförlagd utbildning) vi har varit på. I förhållande till att läxor är ständigt förekommande i skolan och verkar tas för givna tycker vi att det är något som borde diskuteras mer och riktas mer uppmärksamhet på. Vi har funderat kring vilka motiv som kan finnas till att ge läxor. Därför vill vi söka en djupare kunskap och få en djupare och mer nyanserad bild av ämnet. Vi vill att våra uppfattningar ska ha en grund att stå på, att vi kan knyta an till och stödja oss i den litteratur och tidigare forskning som behandlar ämnet. I denna studie tar vi avstamp i befintlig forskning kring läxor, och hoppas kunna lyfta ämnet eller begreppet ytterligare. I studien kommer vi att undersöka vilka uppfattningar lärare har om läxor, med fokus på vilka syften de har med att ge läxor och vilka effekter läxor kan ge.

I läroplanen från 1962 omnämns läxan. Det främsta syftet med läxor eller hemarbete, som det kallades på den tiden, är enligt Lgr 62, att eleven ska befästa sina kunskaper genom övning, samt att fostra eleven till ansvarstagande (Skolöverstyrelsen, 1962:57). Även i läroplanen från 1980, Lgr 80, finns läxan relativt tydligt beskriven, vad gäller vad den kan bestå i och vad de syftar till. ”Att lära eleverna att ta ansvar för en uppgift, avpassad efter deras individuella förmåga, är en väsentlig del av den karaktärsdanning som skolan skall ge” (Skolöverstyrelsen, 1980:50).

I senare läroplaner, Lpo 94 och Lgr 11, nämns inte begreppet läxa. Styrdokumenten kan dock lämna tolkningsutrymmen, och i Lgr 11 finns vissa delar från vilka paralleller kan dras till läxa. I Lgr 11 står det att skolans uppdrag är att i ”samarbete med hemmen främja elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare” (Skolverket, 2011:9). Inte heller i den nu gällande Skollagen (2010:800) nämns begreppet läxa.

Vi finner det intressant att öppna för diskussion om läxor, för att lärare på så sätt kan få syn på sina tankar och lyfta dem tillsammans med kollegor inom yrket. Detta kan generera nya tankar och ställningstaganden gällande läxor. Målet med diskussionerna är inte att alla ska tycka lika, utan det viktiga är utbytet av tankar och åsikter, samt att öppna för medvetenhet och reflektion. En levande diskussion kan vara till fördel för den pedagogiska verksamheten. Nya vägar för att utveckla den pedagogiska verksamheten kan upptäckas om man i samtal söker efter klarhet kring läxor.

Definitioner av begrepp

Här följer preciseringar av i uppsatsen centrala och frekvent förekommande begrepp.

Begreppet *läxa* definieras på många sätt. Forskare har skilda tankar kring just läxa, men det verkar vara svårt att definiera begreppet på ett bestämt sätt. Substantivet läxa kommer ifrån ordet *lectio*, som på latin betyder ”läsning”. Under senare delen av 1500-talet sa man på fornsvenska *lektie* eller *lexa* som också betyder ”läsning”, men då menades ett stycke ur Bibeln som lästes vid gudstjänst. På den tiden var det vanligt att ha en lektion om dagen där en text eller ett stycke ur Bibeln skulle uttydas. Nationalencyklopedin (NE) definierar begreppet läxa som en ”avgränsad skoluppgift för hemarbete särsk. om visst textstycke som skall läras” (Nationalencyklopedin, <http://www.ne.se/sve/läxa>). Hemläxa och hemarbete pratas det också ofta om, vilket definieras som en skoluppgift som ska utföras i hemmet (Nationalencyklopedin, <http://www.ne.se/sve/hemläxa>). Vår definition av läxa är densamma som nämnts ovan. På Wikipedia definieras läxa på följande sätt:

Läxa eller hemläxa syftar oftast på [skoluppgifter](#) som [eleverna](#) arbetar med hemma. Syftet med läxor är vanligen att repetera och fördjupa kunskaper inhämtade i skolan samt att öva förmågan till självständigt arbete.

Wikipedia, <http://sv.wikipedia.org/wiki/L%C3%A4xa>

Med ordet *syfte*, som det används i denna studie, menas *avsikt* med läxor. Vi undersöker således i denna studie vilka avsikter lärare har med att ge elever läxor. Denna avsikt eller detta syfte, hänger samman med den effekt som uppnås, eller önskas uppnås, genom läxor.

Med ordet *effekt*, som det används i denna studie, menas *konsekvens* av att ge, göra eller få läxor. Konsekvens i såväl positiv som negativ bemärkelse innefattas. Såväl de konsekvenser som kan anses vara positiva som de konsekvenser som kan anses vara negativa, kallas således här effekt.

Syfte och problemformulering

Syftet med studien är att undersöka vilka syften lärare i de tidigare åldrarna har med att ge elever läxor, samt vilka uppfattningar lärare har om läxors effekter. Vi önskar genom studien erhålla en djupare kunskap och en mer nyanserad bild av läxor. De lärdomar som studien medför ska vara användbara i vår framtida yrkesprofession. Utifrån studiens syfte har vi utformat tre frågeställningar.

Lärares uppfattningar om läxor:

- Vilka är syftena med läxor?
- Vilka effekter medför läxor?
- Stämmer syftena med att ge läxor överens med läxornas effekter?

Litteraturgenomgång

I kapitlet *Litteraturgenomgång* återfinns de tre delarna *Tidigare forskning*, *Läxor i styrdokument* och *Ett sociokulturellt perspektiv på lärande*. I *Tidigare forskning*, som är uppdelat i avsnitten *Definitioner av läxa*, *Läxors syften*, *Läxors effekter* och *Elevers syn på läxor*, presenteras tidigare studier inom ämnet. I *Läxor i styrdokument* presenteras hur läxor framställts i skolans styrdokument tidigare och hur de framställs idag. *Ett sociokulturellt perspektiv på lärande* ger en inblick i denna lärandeteori.

Tidigare forskning

Läxor är något som dagligen förekommer i de flesta skolor. Trots det lyser de med sin frånvaro i lärarhandledningar, lärarutbildningstexter, utredningar och tidskrifter, skriver Ingrid Westlund (2011). Intresset att forska kring läxor har varit svalt, liksom överhuvudtaget att föra debatt kring ämnet. På senare tid har dock media, lärarstudenter och vissa politiker börjat få ett ökat intresse för läxor.

Den forskning som tidigare har bedrivits är huvudsakligen fokuserad på de effekter läxor medför. Frågor som om det är lönt att läsa läxor, hur lång tid läxor tar att göra och vilken roll föräldrarnas insats spelar, har undersökts. Det saknas forskning som tar i beaktande uppgifternas karaktär. De innehållsliga aspekterna hos läxor är mer eller mindre utforskade, ”trots att läxor enligt eleverna är mycket vanligt förekommande i svenska skolor.” (Österlind, 2001:17). De resultat som har presenterats är otydliga och delvis motsägande (a a:17).

I tidskriften *Skolvärlden* delger Westlund sina tankar om läxor. Westlund menar att lärare måste problematisera kring läxor. Lärare måste fundera kring vad en bra läxa är, när eleverna ska få dem och hur många de ska få. Westlunds forskning började med att hon intresserade sig för hur elever uppfattar tid. 1988 genomför hon en studie om elevers uppfattning om tid och när tiden har betydelse. Femton år senare, när hon genomför ytterligare en undersökning med samma tema, uppdagas något nytt. Det visar sig nämligen då att elever tycker att läxor stjäl mycket av deras fritid (2012:40-41). Eleverna som ingick i undersökningen skrev varsin uppsats om hur de tänker om tid, och när tiden har betydelse. Texterna kretsar till stor del kring läxor. 1988 skrev 9 % av eleverna om läxor, medan hälften av eleverna skrev om läxor år 2003. Huruvida elever får fler läxor idag än tidigare är inte utrett, men enligt Westlund upplevs läxorna av eleverna som fler och jobbigare. Eleverna som ingår i den jämförande studien gick i årskurs 6 och 8 (2004:27-29).

Definitioner av läxa

Enligt tidigare studier och litteratur menar man att det är svårt att entydigt definiera vad en läxa innebär. Många säger dock att ett förtydligande behövs. Det är viktigt att det klargörs vad hemarbete, provförberedelse, hemuppgift och läxor är för något (Österlind, 2001:27). ”Läxor är en svårfångad hybrid som finns någonstans i gränslandet mellan uppgift och tid, arbete och fritid, skola och hem, individ och kollektiv” (Westlund, 2004:78). Så definierar Westlund begreppet läxa efter vad elevernas texter berättat i hennes studie. Westlund menar att läxan verkar befinna sig i ett spänningsfält mellan dessa olika positioner. Vidare skriver hon att det

mellan olika elever, klasser, skolor och kulturer finns variationer vad gäller de olika positionerna, vilket kan förklara varför forskningsresultat om läxor är svårtolkade och motstridiga. En generell definition av vad läxor är, tycks inte finnas. Dessutom skulle en sådan generell definition kunna stämma väldigt dåligt överens med verkligheten på vissa håll. Utifrån elevernas uppsatser har Westlund formulerat elevernas definition av läxor: "Läxor är något (uppgift) som tar tid av hem- och fritiden" (Westlund, 2004:43).

Läxa definieras ofta med att det är en skoluppgift som ska utföras i hemmet, alltså utanför skoltiden, men Westlund menar att begreppet läxa är mer mångfacetterat än så. Det finns ett antal olika sätt att ge läxor, och olika typer av läxor. Läraren kan exempelvis ge samma uppgift till samtliga elever, samma tid för samtliga att ägna sig åt en läxa, eleverna kan få i uppgift att hemma göra färdigt det de inte hunnit med, de kan få tid att göra färdigt detsamma i skolan på så kallad läxtid, eller så tar eleven frivilligt, utan att läraren sagt till, hem uppgifter. Läxuppgifter som tas hem kan även övergå till att bli förälderns sak att lösa, i de fall då eleven inte förstår eller inte kan lösa uppgiften. Då krävs det att föräldern har tid och kunskap att själv förstå och att lära ut, vilket inte alltid är fallet. Vissa föräldrar löser detta genom att anlita läxhjälp. Westlund menar att detta är exempel på hur läxor kan te sig, och att man behöver diskutera och problematisera kring läxan utifrån de följder de ovan nämnda scenarierna kan ge elever, föräldrar och lärare (Westlund, 2011).

Det finns olika sätt att ge läxor och det finns olika typer av läxor. Några läxmönster tycks dominera på skolorna, främst inom ämnena svenska och matematik. De består av läsläxor med eller utan instuderingsfrågor, att eleven ska räkna vissa tal i matematikboken eller uppsatsskrivande. Vid ytterst få tillfällen får eleverna mer ovanliga uppgifter i läxa, exempelvis att gå ut i trafiken och göra statistik eller undersöka vilka kemikalier som finns i hemmet. "[E]n överväldigande majoritet av elevernas läxor består av traditionella, rutinartade övningsuppgifter, [...] Uppgifter som handlar om problemlösning och uppgifter som kan lösas på olika sätt lyser med sin frånvaro, liksom uppgifter som på något sätt går utöver läromedlen" (Österlind, 2001:27).

Vidare skriver Westlund (2011) om uppfattningar om läxors värde, och nämner fyra olika: *Politiskt värde*, där läxan ses som ett sätt att höja nationens kompetensnivå. *Fostransvärde*, där läxan ses som medel att lära eleverna planera och ta ansvar. *Informations- och samarbetsvärde*, där läxan ses som en länk mellan hem och skola, och som kan göra att barn och förälder samtalar om barnens skolarbete. I *Resultatrelaterat värde* ses läxan som en väg att höja elevernas resultat.

Westlund, som kommer till tals i Kallenbergs artikel, påpekar att det finns bra läxor. Hon har i sina studier kommit fram till vad en bra läxa kännetecknas av, och har satt upp ett antal kriterier för hur en bra läxa ska vara: En läxa ska vara en uppgift som eleven förstår, men där färdighetsträning behövs. Läxans tidsåtgång ska vara lika för alla elever. Uppgiften ska vara okomplicerad och väl avgränsad. Extralärare ska inte behövas. Uppgiften ska vara väl förberedd och följas upp, och den får gärna vara av sådan art att hemmiljön kan utnyttjas. Exempelvis kan eleven få i uppdrag att titta på ett tv-program och anteckna glosor från det. Företag som säljer läxhjälp blir allt vanligare. Westlund menar att anledningen till att föräldrar köper läxhjälp, är att deras barn får fel läxor. Läxan ska kunna göras utan vuxnas hjälp. Ett problem som Westlund ser med läxhjälpföretagens existens, är att de gör att lärarna och skolan mister legitimitet, när det anses att studenter lika väl kan göra lärarens jobb (Kallenberg, 2012:40-41).

Läxors syften

Det finns enligt Westlund få studier om lärares syften med att ge läxor. En av dessa är genomförd av Epstein & Van Voorhis. Studien visar att lärare ger läxor för att läxor anses stärka elevernas förmåga att ta ansvar och stärka elevernas självförtroende, samt ge eleverna bra studievanor. Dessutom ges genom läxan ytterligare tid för arbetsmoment. Utöver detta upplever lärare att mycket läxa ger föräldrarna tecken på att skolan håller en hög kvalitet. En bra och framgångsrik skola ger många läxor. Läxorna används också för att engagera föräldrarna (i Westlund, 2004:33). I Lgr 11 står att läsa att vårdnadshavare och skolan har ett gemensamt ansvar för elevernas skolgång, med målet att ge eleverna de bästa förutsättningarna för utveckling och lärande. Alla som arbetar i skolan ska samarbeta med vårdnadshavarna för att skolans verksamhet och innehåll ska utvecklas gemensamt (Skolverket 2011:16).

Genom åren har synen på läxor skiftat. I USA användes på 1920-talet läxor för att disciplinera. På 40-talet gällde det att effektiv läsläsning skulle ge elever extra goda kunskaper. På 60-talet fördömdes läxor eftersom de ansågs gå emot idéerna om kreativitet och social samvaro. Under 80-talet skulle återigen läxor hjälpa eleven till goda studieresultat. Även i Sverige har detta mönster följts, men med en viss fördröjning. Föräldrar och lärare i allmänhet anser att elever gynnas av läxor, att det tas för givet. Få studier visar att läxorna påverkar skolprestationerna negativt. Läxorna anses ofta utveckla förmågor hos eleverna, som förbättrade studievanor, självdisciplin, ansvarstagande och förmåga att planera. Lärares skäl till att läxor gynnar eleverna skiljer sig åt. Lärare som undervisar i de lägre åldrarna ser läxorna som ett sätt att få eleverna att lära sig att hantera sin tid och att studera effektivt på sin fritid. Däremot ser de inte läxorna som en väg att träna in specifika kunskaper (Westlund, 2004:34-35).

Elever ser olika skäl till att läxor existerar. Läxorna ses som en följd av krav, vilka antingen kommer utifrån eller inifrån. Westlund har i sin studie kommit fram till att orsaker till läxors existens finns dels på *system- och skolnivå*, dels på *individnivå*. Enligt eleverna kommer läxor av krav från lärare och föräldrar, samt av att arbetsbelastningen är ojämn. Dessa orsaker till att läxor finns går in under system- och skolnivå. På individnivå beror läxors existens enligt eleverna på att de har höga ambitioner, att de har dålig självdisciplin samt att de har dålig förmåga att planera (Westlund, 2004:44-46). De orsaker till läxors existens som finns på individnivå, kan kopplas till läxors *Fostransvärde* som nämns på föregående sida.

Föräldrar och lärare har en syn på nyttan och funktionen hos läxor, medan eleverna har en annan syn på desamma. De vuxna ser läxan som en möjlighet, medan eleven tolkar läxans existens som ett tecken och svar på en brist. Eleverna anser att man får läxor för att man inte kan eller för att man inte vill. Som Westlund skriver, kan läxan knappast fylla funktionen att skapa en lustfylld inställning till skolan och livet, när läxor anses ha med brister att göra. Hon ställer sig också frågan vad läxor gör med de elever som anses ha mycket stora brister (Westlund, 2004:63-64).

Läxors effekter

I *Forskning & Framsteg* uppger Henrik Höjer att läxors effekter på elevernas resultat är svåra att undersöka, och de undersökningar som gjorts har gett motstridiga resultat. En anledning till det förmodas vara att varje läxa, elev, lärare och förälder är unik i sitt slag. För att undersöka läxors effekter krävs alltså mycket omfattande studier. Få mätningar av läxors effekter och läxtid gjorts. I USA har man funnit kunskapsvinster bland äldre elever som haft läxor, men studierna har kritiserats för mätproblem (Höjer, 2010).

Läxors möjliga negativa konsekvenser har sällan varit i fokus för undersökningar kring läxor. Detta skulle kunna bero på att forskare och andra vuxna tar för givet att läxor gynnar eleverna. Det finns dock möjliga negativa konsekvenser beskrivna, vilka dels handlar om social rättvisa, och dels om kostnader för individen. Konsekvenserna vad gäller social rättvisa är följande tre: Det blir ogynnsamt för de elever som inte har goda resurser i hemmiljön, skillnaderna blir större mellan hög- och lågpresterande elever, samt att riskerna för fusk ökar. De möjliga konsekvenserna som ger kostnader för individen är följande tre: Elevers motivation minskar, de upplever stress och tristess kring läxorna, och de får mindre tid för andra aktiviteter (Westlund, 2004:36).

I många fall använder elever tiden i skolan till att umgås. I vissa fall är arbetsron i klassrummet dålig, så att det är svårt för eleverna att genomföra skolarbetet på skoltid. Istället använder eleverna sin tid hemma till att planera, lära sig och att göra färdigt påbörjade arbeten. Westlund avslutar sin rapport med följande ord: ”Hemska tanke – har den svenska skolan kapitulerat, abdikerat och lämnat över ansvaret för elevernas lärande till elever och föräldrar?” (Westlund, 2004:80).

Det finns olika uppfattningar och åsikter kring läxor, och funderingar kring huruvida de ökar kunskaperna eller om de bara ökar stressen. Lili-Ann Kling Sackerud har kommit fram till att eleverna får allt större eget ansvar för lärandet. Eleverna får göra klart skolarbetet hemma om de inte är klara i tid. Hon är dock ingen motståndare till läxor, utan ser fördelar för eleverna som att utveckla förmågan att ta eget ansvar och bli delaktiga (Höjer, 2010). Vidare menar hon att dagens barn inte ser någon tydlig gräns mellan skola, hem och fritid, utan att de olika delarna går ihop till en helhet. Kling Sackerud skriver att skolministern Jan Björklund vill se mer och fler läxor i skolan för att nå ett ökat elevansvar. Kling Sackerud menar att fler läxor inte nödvändigtvis är en fördel, eftersom läxor måste ha ett syfte för att vara meningsfulla. Hon hävdar även att frågan om läxor är en pedagogisk fråga, vilken är lärarnas och elevernas sak att besluta om (Kling Sackerud, 2009:139, 150).

Rotundaskolan i Västerås är läxfri, och har så varit sedan skolan startade år 2000. Detta för att inte ansvaret för elevernas utbildning ska läggas på föräldrarna, för att eleverna ska vara lediga när skoldagen är slut samt för att eleverna ska få lika villkor i sitt lärande. Rektorn Linda Lindahl menar att elever har olika förutsättningar och att läxor förstärker ojämlikhet. För att eleverna ska hinna med sitt arbete är skoldagarna omkring 45 minuter längre på Rotundaskolan än på många andra skolor. Att skolan är läxfri anser biträdande rektorn Johan Skage är ett sätt för skolan att klara sitt uppdrag att ge alla elever tillräckliga kunskaper. Han menar att om skolan ger sina elever läxor så är det som att tala om att skolan inte klarar sitt uppdrag, och att hemmet ska göra en del av det. Skage menar att Rotundaskolan ska klara sitt uppdrag, och att föräldrarna ska vara föräldrar, inte sina barns lärare (Leijnse, 2011).

En person som ser klara fördelar med läxor är Frank Lindblad, som kommer till tals i Höjers artikel. Lindblad menar att läxor bidrar till kunskapsvinster, men också till att utveckla en vana att även på fritiden lära sig saker samt träna sig i att tänka. Han ser det som en personlig utveckling för eleverna. Ytterligare en fördel som Lindblad ser hos läxor, är att de kan vara ett redskap vid individualisering av undervisningen. Barnens olika förutsättningar kan mötas med riktade läxor, då vissa behöver hjälp att komma ikapp, medan andra behöver mer utmaningar för att utvecklas (Höjer, 2010). Frank Lindblad och Carl Lindgren diskuterar att barn idag skyddas alltför mycket från att ta eget ansvar och att känna krav och stress. Stress kan vara negativ och positiv, men beskrivs ofta som negativ. Stress är ett medfött redskap som vi behöver för att klara de påfrestningar vi ställs inför. Den stress som elever kan känna exempelvis inför att behöva studera inför ett prov, kan upplevas som negativ av eleven. Läraren däremot ser det som positiv stress i form av en kraftansamling inför en utmaning, vilket resulterar i något positivt. Även eleven kan kanske i efterhand se det positiva i stressen. Den bidrar till att eleven hinner göra det som krävs inför provet (Lindblad & Lindgren 2010:91, 94, 114).

Daniel Kallós uttalar sig i Höjers (2010) artikel om att kunskapsvinsterna genom elevers läxarbete är obetydliga. Kallós menar att läxorna mest är fråga om maktutövning och kontroll från lärares och föräldrars sida. Han anser att läxan är ett trubbigt pedagogiskt verktyg, lärande borde handla om nyfikenhet och inte disciplin. Den enda anledningen att ge läxor är att det antas bidra till disciplin och självständighet hos eleverna. Läxorna styr undervisningen på ett ofördelaktigt sätt, då lärarens tid tas upp av att kontrollera läxläsningen, när den istället borde använts till undervisning. Kallós framhåller även att ”all undervisning som fokuserar på aktiviteter utanför skolan missgynnar elever från svaga hem” (Höjer, 2010). Även Westlund påpekar detta (i Kallenberg, 2012:40-41). Hon anser att läxor kan bidra till att likvärdigheten minskar, och att det inte är meningen att föräldrar ska agera lärare. Om så är fallet, blir de socioekonomiska skillnaderna stora och betydelsefulla. Westlund menar att elevens chans att lyckas står och faller med föräldrarnas kunskaper eller engagemang. Om språket sviktar eller om man som förälder inte har kunskaper inom ämnet, klarar eleven läxan sämre. Problemet ligger i att eleverna får läxor som de inte klarar av. Westlund önskar att frågan om läxor får en tydligare styrning från statens sida, för att på så vis öka likvärdigheten. Österlind diskuterar om föräldrarnas kunskaper och engagemang påverkar elevens chans att klara läxan. Hon menar att det kan variera men att man då faller tillbaka på frågan om läxornas funktion och vad som är skolans uppgift (Österlind, 2001:58).

Elevers syn på läxor

Eleverna som medverkade i Westlunds (2004:48) studie är av annan uppfattning än den Kling Sackerud presenterar i Höjers (2010) artikel. Eleverna anser att läxorna hindrar dem från att vara sociala, att umgås med andra människor. De anser också att läxorna kan leda till stress, leda och minskad motivation, samt att deras barndom går förlorad genom att de upplever de många plikterna i en alltför hög arbetstakt.

En studie kring läxor där ett elevperspektiv antagits har Jan-Olof Hellsten genomfört. Han beskriver att läxor finns som två olika ”historier”, där den ena handlar om läxa som barnarbete, och den andra handlar om läxa som utvecklingsprojekt. I den förstnämnda ”historien” blir läxan aldrig färdig, arbetet är monotont utan ett slut där läraren har kontrollen

över eleverna. I den sistnämnda ”historien” består läxan av en helhet, med en inledning och en avslutning i ett sammanhang där eleven är självständig och formar sin egen framtid. Elever och lärare lever samtidigt i dessa ”historier”, men parallellt där deras olika upplevelser av läxors värde är motsägande (Hellsten, 2000:189-190). Österlind har kommit fram till att synen på läxor varierar mellan elever, men att en vanlig uppfattning är att läxan används som förkovran och kontroll och tas för given av eleverna. Hon menar att beskrivningarna av läxor kan bli ensidiga, men hon tror sig finna en ”mittfåra, där läxan tas för given som en tämligen neutral, vardaglig rutin där kontroll och förkovran samsas, samtidigt som läxans betydelse varken överdrivs eller överskattas” (Österlind, 2001:54). Westlund däremot, hävdar att elever verkligen tänker på läxor, och att de inte tas för givna. I hennes studie, där eleverna skrivit uppsatser om tid och när tiden är viktig för dem, använder eleverna gällande läxor uttryck som uppgivenhet, trötthet, ilska och frustration. Som tidigare nämnts gav eleverna i Westlunds studie sina uppfattningar om läxan, vilka forskaren summerade till en definition. Eleverna ansåg att läxor är något som tar tid av deras hem- och fritid (Westlund, 2004:39-40).

Läxor i styrdokument

Frågan om läxor är helt lämnad till rektorerna och lärarna själva att diskutera och ta ställning till, eftersom läxan inte längre finns nämnd i styrdokumentet. För att finna hur läxan tidigare framställts i styrdokumentet, kan man gå tillbaka till läroplanerna från 1962, 1969 och 1980, Lgr 62, Lgr 69 och Lgr 80, där läxor kallas hemuppgifter eller hemarbete. I Lgr 62 står att läsa att huvuddelen av skolarbetet ska göras i skolan och att det främsta syftet med hemarbete är att arbetet ska ge övning och säkerhet, där det kunnande som eftersträvas ska befästas. Eleverna ska ges tillfälle att ta ansvar, organisera det de lärt sig och förfoga över tiden med hemuppgifter. I de högre stadierna anses detta vara ”ett värdefullt led i deras arbetsfostran” (Skolöverstyrelsen, 1962:57). I Lgr 69 ges hemuppgifter en minskad betydelse. Detta motiveras med att eleverna har så många undervisningstimmar i skolan, att den resterande tiden varje dag ska användas till vila och avkoppling. Hemuppgifter ska helst vara helt frivilliga för eleverna (Skolöverstyrelsen 1969:70-71).

I Lgr 80 fastslås att ”Hemuppgifter för eleverna utgör en del av skolans arbetssätt” (Skolöverstyrelsen, 1980:50). I likhet med Lgr 62 anses det vara i fostrande syfte eleverna får uppgifter och lär dem ta ansvar för dem. Uppgifterna är anpassade efter elevernas individuella förmåga. Hemuppgifter föreslås vara undersökningar i närmiljön eller intervjuer med exempelvis föräldrar. Hemuppgifter bör också vara av sådant slag att de kan utnyttjas för att ge eleverna färdighetsträning och befästande av kunskaper (a a:50).

Läxor verkar vara nästan osynliga i den professionella diskursen. Läroplanerna är till exempel mycket förtegn, menar Hellsten. Av de läroplaner som funnits i Sverige så är det i Lgr 62 man kan läsa mest om läxor. Där står det att läxor ska vara ”ett väsentligt inslag i elevernas ’arbetsfostran’ men även som ett tillfälle för eleverna att befästa sina kunskaper och färdigheter.” (Hellsten, 2000:30). Under 90-talet betonade man läxorna starkt som en arbetsmetod i grundskolan (a a:30).

På 1990-talet försvann läxor helt från styrdokumentet (Hellsten, 2000:30; Westlund, 2004:32). Inte heller i den senaste läroplanen, Lgr 11, nämns läxor. Något som skrivs i Lgr 11, och kan relateras till läxor trots att det inte är tydligt uttalat, är skolans uppdrag att ”[...] i samarbete med hemmen främja elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa,

kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare” (Skolverket, 2011:9). Vidare står det att skolans mål är att eleverna ”utvecklar ett allt större ansvar för sina studier” (a a:18). Inte heller i Skollagen (2010:800) nämns läxor. Det som nämns i 7 kap. 17 § kan dock gälla läxor, trots att det inte tydligt uttrycks. Läxan ges här vissa ramar vad gäller tid då det står att den obligatoriska verksamheten får omfatta högst åtta timmar, och i årskurs 1 och 2 högst sex timmar, per dag.

I Lgr 11 står att läsa att eleverna ska få möjlighet att utveckla sin förmåga att arbeta både självständigt och tillsammans med andra. Skolan ska ge en variation av arbetsformer, och det är lärarens ansvar att se till att eleverna får pröva olika arbetssätt och arbetsformer (Skolverket 2011:9-10,15). Även om det i Lgr 11 inte uttrycks några riktlinjer kring läxan specifikt, kan läxan anses ingå i och vara ett arbetssätt. Vidare står att förutsättningar för lärande och utveckling skapas av gemensamma erfarenheter och den sociala värld som skolan utgör (a a:10). Varje skola ska också föra en aktiv diskussion om kunskapsbegrepp, om hur kunskapsutveckling sker, samt om vilken kunskap som är viktig idag och vilken som är viktig för eleverna att bära med sig i framtiden. Skolans arbete ska ge utrymme för olika kunskapsformer, som fakta, förståelse och färdighet, vilka förutsätter och samspelar med varandra (Skolverket 2011:10).

Ett sociokulturellt perspektiv på lärande

Under de senaste årtiondena har Lev Vygotskijs idéer blivit högst aktuella i skolan. Dagens lärarutbildning vid Göteborgs universitet präglas till stor del av en sociokulturell syn på lärande, vilken således vi studenter fostras in i samt mer eller mindre anammar. Lev Vygotskij föddes 1896 i Vitryssland och dog 1934. Han var mycket produktiv och skrev 270 vetenskapliga arbeten under sin korta livstid. Vygotskijs idéer inom psykologi och lärande var banbrytande (Vygotskij, 1999).

Vygotskij kritiserade Pavlovs reflexologi och menade att människan inte enbart kan beskrivas som en biologisk varelse med enkla reaktionsmönster. Människans medvetande borde istället stå i fokus för de psykologiska studierna. Han var också kritisk till det traditionella europeiska skolsystemet, där eleverna var passiva mottagare av kunskap. För att ett gott lärande ska komma till stånd krävs enligt Vygotskij både en aktiv elev och en aktiv lärare, liksom en aktiv miljö. Den sociala miljön utvecklar elevens handlingar. Läraren har i uppgift att organisera den sociala miljön, vilken är den enda utbildningsfaktorn (Vygotskij, 1999:9-11, 235).

Eleven har hittills hela tiden stått på lärarens axlar. Han har betraktat allt med dennes ögon och bedömt det med dennes förstånd. Det är dags att ställa eleven på egna ben, låta honom att gå och falla, tåla smärtan efter stötar och välja riktning. Det som gäller för att kunna gå – det lär man sig bara på egna ben och genom att själv falla – är också lika tillämpligt på all form av utbildning. (Vygotskij, 1999:238).

Förhållandet mellan utvecklingsprocessen hos barnet och undervisningsmöjligheterna diskuteras av Vygotskij. Den redan fullbordade utvecklingen hos barnet kallar han för barnets aktuella utvecklingsnivå. Den närmaste utvecklingszonen är det område där utveckling är möjlig, och som nås med hjälp av vuxna, genom handledning och eget handlande. ”Det som barnet för tillfället gör med hjälp av en vuxen kan det i morgon göra på egen hand” (Vygotskij, 1999:271). Undervisningen ska stå i relation till den möjliga utvecklingen, inte till

den aktuella. Den närmaste utvecklingszonen kan skilja sig åt mellan två barn, även om deras aktuella utvecklingsnivåer är identiska (a a:271).

Samtliga högre psykiska funktioner i barnets utveckling, som tänkande, sker i två omgångar. Först utvecklas barnets tänkande på ett socialt plan och sedan på ett inre plan. Tänkandet utvecklas alltså från dialog med andra till en inre dialog, där båda aspekterna behövs. Talet uppstår först som ett medel för kommunikation mellan barnet och de människor det omges av. Senare utvecklas talet till inre tal och blir till medel för barnets eget tänkande (Vygotskij, 1999:273). En som inspirerats av Vygotskijs tankegångar om tänkande och språk, om lärandets utveckling i social kontext och om gruppen som lärandegemenskap, är Anne-Marie Körling. Körling (2011:16-17) ser språket som en nödvändig förutsättning för tanken, och samtalet som möjligheten att utveckla den gemensamma intelligensen, vilket hon menar att klassen kan göra tillsammans.

Motivationen är av stor betydelse för lärandet, skriver Olga Dysthe (2003:38-39). För att framkalla motivation måste skolan skapa en god lärmiljö och situationer där eleverna är aktiva deltagare. Miljö och samspel ska vara sådan att eleven känner sig accepterad och uppskattad i gruppen. Att delta i en grupp, och att i den gruppen vara uppskattad, ger motivation för att fortsätta lära. I ett sociokulturellt perspektiv beror viljan att lära, på hur meningsfullt man upplever att det man ska lära är. Och hur meningsfullt det upplevs vara, beror på om den grupp man ingår i betraktar lärande och kunskap som viktigt. Motivationen påverkas av både hemmet och skolklassen. I och med detta är det väsentligt att i klassen skapa en kultur där alla värdesätter lärandet.

Körling (2011:88) talar av egen erfarenhet när hon påstår att elever gärna vill vara nära sin lärare, och att eleverna spontant uppsöker läraren när organisationen i klassrummet tillåter. Hennes elever säger sig kunna bättre om de befinner sig där deras lärare är. Körling menar att det inte bara är själva kunnandet som i gemenskapen lånas ut, utan att det också handlar om en sorts lärandetrygghet som kan lånas när man sitter intill den som kan. Därför ska man som lärare alltid öppna en dialog, där man tar reda på hur eleven vill ha hjälp. Man måste också vara medveten om att man kan lära på många olika vis, och att de olika strategierna ska erövrats av eleven.

”Ett [...] farligt begrepp i skolan är ’lust att lära’”, skriver Körling (2011:61). Hon menar att det inte alltid är lustfyllt att lära, då lärandet kan innebära att man måste ta sig igenom svårigheter. Svårigheterna kan tvärtom inge en känsla av rädsla och obehag. Däremot, menar Körling, är det lustfyllt att kunna, medan vägen dit inte alls behöver vara det (a a:61-62). I de två första kapitlen i Lgr 11 talas det inte mindre än tre gånger om elevers lust att lära. Utbildningen ska främja ”en livslång lust att lära” (Skolverket 2011:7). Skolmiljön är viktig. Den levande sociala gemenskapen som skolan ska sträva efter att vara, ska ge trygghet och lust att lära. Vidare står det att ”Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet.” (a a:13).

Metod

I detta kapitel beskrivs den *Undersökningsmetod* som använts i studien och det *Urval* som gjorts. Under *Genomförande* beskrivs hur den empiriska studien gick till och under *Analysmetod* ges en sammanfattning av efterarbetet. Studiens *Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet* samt *Etisk hänsyn* behandlas. Kapitlet avslutas med *Metoddiskussion*, där möjliga för- och nackdelar med vald metod samt faktorer som kan ha påverkat resultatet diskuteras.

Undersökningsmetod

I studien används en kvalitativ undersökningsmetod i form av samtalsintervju. För att kunna ta reda på hur lärare tänker kring läxor är samtalsintervjun en funktionell metod. Esaiasson, Gilljam, Oscarsson och Wängnerud (2007:285) skriver att samtalsintervju som metod fungerar bäst bland annat då forskaren vill veta vilka uppfattningar människor har kring olika fenomen. Samtalsintervjuundersökningar fungerar även bra som komplement till annan forskning. I studien används samtalsintervjun i båda dessa syften. Sex intervjuer genomfördes. Utifrån syftet utformades en intervjuguide bestående av tre inledningsfrågor och åtta huvudfrågor. Huvudfrågorna är främst av typen sonderande, specificerande och direkta frågor. Sonderande frågor är en typ av uppföljningsfrågor där intervjuaren söker efter djupare svar och utforskar dem närmare. Specificerande frågor är en typ av uppföljningsfrågor där intervjuaren söker efter mer precisa beskrivningar genom att ställa frågor som till exempel: ”Har du själv upplevt detta?” (Kvale, 1997:124). De direkta frågorna är frågor som ställs för att introducera ämnen och dimensioner direkt, menar Kvale (1997). Samtliga frågor som ställts återfinns inte i intervjuguiden, eftersom vissa uppföljningsfrågor ställdes oplanerat beroende av respondenternas svar. Vid intervjuerna gavs även utrymme för tystnad mellan frågorna, för att på så vis ge respondenterna goda möjligheter till reflektion.

Urval

Undersökningen har genomförts på den skola där en av oss haft sin verksamhetsförlagda utbildning. De lärare som ingår i studien har olika lång erfarenhet inom yrket, vilket var för oss känt innan de tillfrågades. Inför urvalet fanns detta med i beräkningen och sågs som en tillgång. De olika erfarenheter som fanns bland lärarna kunde tänkas ge en rik variation i deras uppfattningar och tankar kring läxor. I studien ingår sex respondenter, varav fem är lärare och en är rektor. Samtliga lärare arbetar i samma arbetslag och undervisar elever i de tidigare åldrarna, främst årskurs två och tre. Den intervjuade rektorn arbetar på samma skola och är de intervjuade lärarnas chef. I studien används termerna respondenter eller lärare för samtliga intervjuade. Detta eftersom det inte är relevant att särskilja rektorns åsikter från lärarnas. Arbetslaget är sammansatt av lärare med olika lång erfarenhet av yrket, från ny inom yrket och examinerad för två år sedan, till en lärare som går i pension om någon månad. Respondenterna är kvinnor, dock tror vi att könsaspekten inte är av betydelse för vår studie, eftersom vi inte kommer att jämföra exempelvis män och kvinnors uppfattningar om läxor.

Grant McCracken ger tre råd om hur man väljer personer till intervjuer. Det första rådet är att intervjua främlingar. Om man känner intervjupersonen kan man ha svårt att hålla distans till personen och samtalet, och man kan ta saker för givna samt ha svårt att fråga detaljerat. Dessutom har respondenten ofta lättare att öppna sig för en person som denne inte ska fortsätta umgås med. Det andra rådet är att intervjua ett litet antal personer, men det krävs också att man vid en respondentundersökning fortsätter att göra intervjuer tills teoretisk mättnad uppstått. Med teoretisk mättnad menas att det vid samtalen inte uppkommer några nya synvinklar på det fenomen som undersökningen gäller. Det tredje rådet är att respondenterna inte ska vara subjektiva experter (i Esaiasson m.fl. 2007:291-292). Dessa tre råd återkommer vi till under rubriken *Metoddiskussion*.

Genomförande

Under förberedelserna inför samtalsintervjuerna kontaktades en lärare anställd vid den utvalda skolan. Vår studie om läxor presenterades för henne, och hon hjälpte oss att komma i kontakt med övriga tilltänkta respondenter. Vi gjorde även ett besök på skolan och kunde då på ett lätt och trevligt sätt boka in intervjutillfällena. Fem lärare och en rektor tillfrågades om att medverka i respondentundersökningen. Samtliga ställde upp på intervju. Vi var flexibla och genomförde intervjuerna på de av respondenterna föreslagna tiderna, men försökte även så långt det var möjligt samordna intervjutillfällena. För att respondenterna skulle känna sig bekväma påpekade vi för dem att de själva fick välja miljö för intervjun. Det är viktigt att miljön inte är störande utan känns bekväm. Intervjuerna hölls på respondenternas arbetsplatser, enskilt och inte i grupp, för att de skulle känna sig bekväma och ges bästa förutsättningar att uttrycka sina åsikter (Stukát, 2005:40–41). Intervjuerna delades upp mellan oss. Alla intervjuer spelades in och vid två tillfällena deltog vi båda. Då kunde den ena hålla i intervjun och den andra sköta det tekniska samt anteckna extra intressanta delar eller det som vi ville lyfta extra. Intervjuerna pågick i cirka 30 – 50 minuter, men ungefär en timma per respondent hade avsatts.

Analysmetod

När intervjuerna genomförts transkriberades ljudupptagningarna för att lättare kunna utläsa respondenternas olika uppfattningar kring läxor. Nästa steg var att analysera svaren och försöka förstå antydningarna i det respondenterna uttalar sig om. Vi kunde se mönster och variationer i utskriften vad gäller lärarnas uppfattningar och på så sätt urskilja vissa kvalitativa kategorier som vi anser svarar på våra problemformuleringar. I kategorierna är det respondenternas skilda perspektiv som är intressanta och tillsammans med vår tolkning och förståelse av vad de säger kan det ge en bild av lärares uppfattningar om läxor. I de olika kategorierna har vi valt ut de citat som stärker innebörden av de olika kategorierna och förtydligar respondenternas uppfattningar. De kvalitativa kategorierna är följande:

- Definitioner av läxor
- Syften med läxor
- Effekter av läxor
- Läxor i framtiden

Med utgångspunkt i de kvalitativa kategorierna analyseras och diskuteras resultatet genom att koppla samman tidigare forskning med lärarnas uppfattningar. Vi har inte för avsikt att göra en jämförande studie mellan de olika respondenterna, men om det uppkommer intressanta skillnader kommer dessa att diskuteras.

Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet

Det finns faktorer som kan påverka studiens reliabilitet, alltså dess trovärdighet. Vid samtalsintervjuer sker många tolkningar, vilket i en kvalitativ undersökning är både tillåtet och nödvändigt. Respondenterna tolkar intervjufrågorna och den som intervjuar tolkar respondenternas svar. Dessa tolkningar kan påverka reliabiliteten. Hur hög studiens reliabilitet är, är svårt att mäta. Fler faktorer än tolkningar kan påverka reliabiliteten. Då respondenter ska delge sin mening och uppfattning kring ett ämne, kan det tänkas att de undviker att delge intervjuaren eventuella kontroversiella meningar (Stukát, 2005:126). Resonemang om detta återkommer i *Metoddiskussionen* nedan.

Validiteten talar om hur bra ett mätinstrument mäter det man ämnar mäta (Stukát, 2005:126). I denna studie handlar det alltså om hur bra vi genom intervjuerna lyckas ta reda på respondenternas uppfattningar kring läxor. Förutsatt att respondenterna gett ärliga svar, och de tolkats korrekt, kan validiteten antas vara hög, eftersom flera av intervjufrågorna är nära sammankopplade med studiens syfte.

Eftersom endast sex personer intervjuats har inte teoretisk mättnad uppnåtts. Teoretisk mättnad uppstår i en respondentundersökning då det inte uppkommer några nya intressanta aspekter av det undersökningen gäller (Esaiasson m.fl. 2007:292). Det kan inte antas att de sex respondenternas uppfattningar kring läxor helt motsvarar exempelvis en majoritet av eller samtliga svenska lärares uppfattningar om läxor, och det kan därför vara problematiskt att generalisera. Trots att studien inte kan ses som generaliserbar är den värdefull på så vis att den gör ett nedslag och klarlägger de medverkande respondenternas uppfattningar om läxor. De sex respondenternas svar kan dessutom trots allt till viss del skildra vilka uppfattningar om läxor som finns bland lärare, även om inte ett så litet antal lärares uppfattningar ger en fullständig bild (Esaiasson m.fl. 2007:189).

Etisk hänsyn

Inför studien tog vi hänsyn till de forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning, som Vetenskapsrådet har tagit fram. Principerna är följande; *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet*. *Informationskravet* innebär att deltagarna ska få ta del av undersökningens syfte och hur undersökningen övergripande ska genomföras. Enligt *samtyckeskravet* ska deltagarna själva ta beslut om de vill delta och på vilka villkor. *Konfidentialitetskravet* innebär att deltagarnas identitet inte röjs, informationen deltagarna ger blir alltså oåtkomlig för obehöriga. Med *nyttjandekravet* menas att deltagarnas personuppgifter endast får användas för den aktuella studien (Vetenskapsrådet, <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>).

Under förberedelsen var vi noga med att respondenterna fick veta innan de tog beslutet att delta, vilka förutsättningar som fanns. Det klargjordes att det var frivilligt att delta och att de kunde välja att inte besvara en fråga under intervjun. Vid varje intervju valde vi att kort berätta om vår studie och i vilket syfte den genomfördes, samt att intervjumaterialet skulle användas för forskningsändamål. Materialet vi erhöll vid intervjuerna har behandlats konfidentiellt och förvarats så att ingen utomstående kan ta del av det. Respondenterna och skolan har i studien anonymiserats. Rektorn vi intervjuade hålls även konfidentiell genom att benämna henne som lärare i studien. Varken uppgifter om skolans eller respondenternas namn röjs.

Metoddiskussion

Med den kvalitativa undersökningsmetoden samtalsintervju undersöker vi lärares uppfattningar om läxor. Deras syften med att ge läxor undersöks, samt deras uppfattningar om läxors effekter. Vad gäller effekterna, ska det poängteras att det är just uppfattningar vi undersöker, vilka inte nödvändigtvis behöver överensstämma med de faktiska effekterna av läxor. De faktiska eller egentliga effekterna av läxor har vi inte mätt och har inte heller haft för avsikt att mäta. Vi kan dock drista oss att påstå att det lärarna uppfattar och upplever vad gäller effekter av läxor, troligtvis stämmer någorlunda väl överens med de faktiska effekterna, med tanke på deras erfarenheter inom yrket. Detta går inte här att på något sätt varken bevisa eller dementera.

De respondenter som ingår i studien har olika ålder och olika lång erfarenhet inom yrket. Detta kan ge en rik variation av uppfattningar kring läxor, då de olika lärarnas egna beprövade erfarenheter av läxor har olika stor omfattning, och de kan ha påverkats av var och när de utbildats, var de arbetat genom åren etcetera. Å andra sidan tillhör lärarna samma arbetslag, vilket gör att variationerna av uppfattningar kan minska på grund av samarbete och samsyn i det pedagogiska arbetet, och därmed ge en snävare syn på läxor. En studie i två olika arbetslag på två olika skolor skulle kunna ge en större variation av uppfattningar kring läxor. Dock har vi inte för avsikt att göra en jämförande studie eller att försöka finna så många uppfattningar som möjligt, utan avsikten har varit just att göra ett nedslag och ta reda på vilka uppfattningar som finns på just en skola. Att även skolans rektor intervjuades kring samma frågor, var för att få en helhetsbild av skolans idéer om läxor. Som pedagogisk ledare och chef för lärarna har rektorn inflytande över det pedagogiska arbetet. Om två olika lärares eller en lärares och rektorns åsikter går starkt isär, kan det vara intressant att lyfta detta till diskussion, även om studien inte syftar till att vara jämförande. Övergripande i studien har vi valt att placera rektorn under samlingstermen lärare.

Samtalsintervjuerna hölls enskilt, eftersom respondenterna då troligtvis känner sig friare att öppna sig och säga sin egentliga mening om ämnet. Vid gruppintervju kan svaren bli mer tillrättalagda, eller så kan respondenterna påverkas av varandras svar och svara lika på frågorna (Stukat, 2005:41). Trots att intervjuerna hölls enskilt, finns risk att respondenterna undvek att delge intervjuaren eventuella kontroversiella uppfattningar. Respondenternas skäl att tillrättalägga svaren minskar dock förmodligen eftersom de i studien är helt anonyma, vilket redan innan intervjutillfället klargjorts för dem.

Något annat som kan påverka respondenterna och deras svar är vem som ställer frågor och hur frågorna ställs. Vi som intervjuar ska vara så neutrala som möjligt och i största mån inte

lägga in egna värderingar. Syftet med studien är ju att ta reda på lärarnas uppfattningar. Inte att delge våra uppfattningar eller öppna för att tillrättalägga deras. Våra värderingar yppades inte. Det faktum att en undersökning om läxor skulle göras och att lärarna skulle intervjuas, kan dock öppna för spekulationer hos respondenterna. Möjligtvis funderar de över vilka uppfattningar vi som studenter har om läxor, och kanske över vilka svar vi vill ha eller vilka svar de som lärare bör ge. Under intervjuerna uppfattade vi dock båda det som om respondenterna ärligt berättade och gav svar på våra frågor. Eftersom svaren av oss bedöms som ärliga och flera av intervjufrågorna är nära sammankopplade med studiens syfte, kan validiteten antas vara hög, förutsatt att inte feltolkningar gjorts. Det kan dock inte helt uteslutas att vissa uppfattningar ändå putsades upp och anpassades innan de delgavs oss.

Esaiasson m.fl. (2007:291-292) ger rådet att respondenterna ska vara främlingar. Som tidigare nämnts har en av oss tillbringat sin verksamhetsförlagda utbildning vid den skola där undersökningen gjorts. Vi delade upp intervjuerna mellan oss på sådant vis att ingen respondent skulle känna den intervjuande väl. I annat fall kan intervjuerna vara svårare att genomföra för båda parter, och svårare att hålla tillförlitliga. Vad gäller teoretisk mättnad, har detta till viss del uppnåtts. Svaren började vid de sista intervjutillfällena likna varandra och några av de uppfattningar om läxor som de tillfrågade lärarna gett uttryck för har, vetandes eller ovetandes, delats av kollegorna. Detta måste ses med hänsyn till att det var i ett enda arbetslag intervjuerna genomfördes. Teoretisk mättnad uppkom just inom arbetslaget, vilket kan ha sin förklaring i att de var få och att det troligtvis mellan dem finns åtminstone ett visst samarbete. Ytterligare ett råd är att de som intervjuas inte ska vara några subjektiva experter. De utvalda intervjupersonerna är lärare, vilka besitter erfarenheter och kunskap kring läxor och därför kan ses som subjektiva experter. I vårt för studien valda ämne är det just lärares uppfattningar som är intressanta. Således följer vi inte detta råd.

Ännu något att ta hänsyn till vid respondentundersökningar är som tidigare nämnts alla de tolkningar som sker. Respondenten tolkar frågorna, och intervjuaren tolkar svaren. Studiens reliabilitet, eller trovärdighet, påverkas av detta. Denna omständighet har vi under hela arbetet varit medvetna om. Intervjuguiden utformades med så korta och tydliga frågor som möjligt, och vi använde oss av både planerade och oplanerade uppföljningsfrågor för att få så tydliga och utförliga svar som möjligt, och därmed minska risken för missförstånd och feltolkningar. Medvetenhet om problemet finns, men feltolkningar kan trots det förekomma.

Vårt syfte är som tidigare nämnts att göra en undersökning om lärares uppfattningar om läxor. Målet är att skapa oss en bild av hur uppfattningarna kan se ut. Däremot har vi inte för avsikt att göra en jämförande studie, och inte heller dra några allmängiltiga slutsatser, vilket vi har för få deltagare för att kunna göra. Trots detta kan studien säga något om vilka uppfattningar gällande läxor som finns bland lärare.

Resultat

Nedan följer en presentation av de uppfattningar kring läxor som vi funnit genom att analysera de utskrivna intervjuerna. Uppfattningarna har ordnats i följande kvalitativa kategorier: *Definitioner av läxor*, *Syften med läxor*, *Effekter av läxor*, samt *Läxor i framtiden*. Kategorin *Syften med läxor* har delats upp i delkategorierna och tillika underrubrikerna *Hem och skola*, *Tradition*, samt *Lärande*. Kategorin *Effekter av läxor* har delats upp i delkategorierna och underrubrikerna *Hem och skola*, *Elevers självförtroende* samt *Lärande*.

Definitioner av läxor

De sex respondenterna upplever eller ser läxor på ett något skiftande sätt. Flera av dem ser läxor som ett komplement till sin undervisning och att de ska ses som vidareutveckling och fördjupning av det läraren har undervisat om. En av dem som har denna uppfattning anser sig inte ha en klar allmän definition av vad läxor är, utan att hon har sin egen definition och tolkning av vad läxor innebär. Läxor definieras också som uppgifter som eleverna tar med sig hem, eller uppgifter som görs efter skoltid. De ses som extra lärmoment för eleverna. Uppgifterna eller läxorna kan också utgöras av uppdrag av något slag, som exempelvis att ta med sig något till skolan efter sommaren. Det kan vara en outtalad regel att ge läxor, nämner flera respondenter.

Läxorna får inte va så att dom ska lära sig nånting nytt hemma så utan det ska ju va en fortsättning på det man har gjort i skolan.

En av respondenterna anser att en läxa är någonting du ska redovisa eller där du ska ”inse att du har lärt dig någonting”, men också att eleven kanske kan känna en viss tillfredsställelse med att han eller hon har lärt sig något. Hon menar att man lär sig någonting varje dag. En av lärarna talar om att hon inte tycker om ordet läxa, utan vill istället kalla det för hemarbete eller en uppgift som man gör hemma. Denna uppgift ska eleven, om han eller hon önskar, visa upp för fröken eller för klassen. Hemuppgiften kan handla om i princip vad som helst, men eleven har ett ansvar att utföra uppgiften hemma och då gärna tillsammans med en förälder.

Läxan är en form av arbetssätt, och läxan som arbetssätt har med lärandeprocesserna att göra och hur man ser på lärande, menar en av respondenterna. Hon lyfter frågan om läxor har någon betydelse, och i så fall vilken, vad gäller hur barnen ska få med sig det de behöver för framtiden.

Syften med läxor

De syften med läxor som respondenterna angivit är av följande tre slag och har därmed delats in i de tre delkategorierna *Hem och skola*, *Tradition*, samt *Lärande*. Nedan följer en presentation av dessa uppfattningar om syften med att ge läxor, indelade efter delkategorierna vilka även utgör underrubriker.

Hem och skola

Respondenterna ser ett flertal anledningar till att ge läxor. Ett syfte som samtliga respondenter anger att de har med att ge läxor är att föräldrarna genom dem till viss del involveras i skolarbetet. Läxor är ett sätt att förena skola och hem, där föräldrarna får en möjlighet att sätta sig in i verksamheten och vad man arbetar med i klassen. En av lärarna menar att det på så sätt följer ett förtroende och att en bättre kommunikation med föräldrarna skapas, vilken gör att man gemensamt kan hjälpa eleven. Både lärare och föräldrar har ett ömsesidigt uppdrag, där de ska ”hjälpa eleverna på vägen ut i samhället, kunskapsmässigt och socialt.” En annan lärare pratar om att det är viktigt att ha en dialog om läxor med föräldrarna. Är det något som inte fungerar hemma med läxorna, så är det viktigt att föräldrarna tar kontakt med henne. Flera av respondenterna menar också att det är viktigt att årligen vid föräldramötena informera om vad läxorna går ut på. Föräldrarna brukar vid mötena ge bra respons och de har varit öppna med att prata om läxor. Denna aspekt av läxors syfte, att ge dem för att involvera föräldrarna i skolarbetet, anses dock åtminstone av en respondent ha minskat på senare tid.

Och det kan vara bra att föräldrarna får insyn och blir delaktiga i skolarbetet tillsammans med sina barn. Ja traditionellt sett kan man ju tänka så. Men då tänker jag *numera* när vi har IT och det finns, blir en delaktighet, och man tittar på vad eleverna gör på webben *istället*. [...] Så då tänker jag att jamen då finns ju inte *det* syftet kvar *egentligen*.

Ytterligare ett syfte med läxan är att den totala skoldagen förlängs, och att eleverna genom läxläsningen får mer tid att inhämta kunskap. Det kan också vara så att vissa saker kan vara bra att göra hemma, till exempel att öva in olika räknestrategier. Att göra ”fyller-i-övningar” under skoltid anses inte alltid vara givande och kan alltså då vara bra att göra hemma istället. Elevens kunskap fördjupas även på så vis. En av respondenterna menar också att man inte alltid hinner med allt i skolan och att det då finns möjlighet att skicka hem läxa. Hon kan säga till sina elever att ”Ja, det här hann vi inte med, så det här tar vi med oss hem”, men då med en kort bakgrund till varför, ”så att det inte är ett syfte att ha en läxa i sig”.

Tradition

En återkommande uppfattning bland respondenterna är att läxor är en tradition på skolan och att de flesta föräldrarna förväntar sig att deras barn ska ha läxor. En av respondenterna säger att ”det finns en outtalad tradition, lite koder”. Hon ger exemplet att man i årskurs tre ska ha ett visst antal läxor, och när eleverna blir äldre är det något annat som gäller. Dock tror hon att det är upp till varje enskild lärare att ge läxor. Ytterligare en respondent menar att det kanske kan vara en outtalad regel att ge läxor, hon menar att hon aldrig har varit med om någon som inte har gett läxor.

Det är ju tradition av att man ska ge läxor och då får jag ju anpassa mig i det. Den traditionen.

Det är liksom, det är en tradition. Man har läxor. Ja, det är så på den här skolan.

Det har blivit en sån naturlig grej att man har läxor.

Lärande

Att eleverna ska få in en studieteknik är en anledning till att ge läxor. Eleverna kan genom själva läxläsningen lära sig hur de själva lär. Det är även viktigt att man som lärare talar om och lär ut studieteknik, eftersom många elever idag saknar denna kunskap som de kan ha nytta av i de äldre åldrarna.

När dom blir ännu äldre så känner man ju att dom får en studieteknik som tyvärr många barn saknar idag för att dom har så många andra aktiviteter. Och så är det ju mamma och pappa som ser till att läxorna blir gjorda och det är lite synd att föräldrarna inte riktigt förstår, att läxor är inte bara för att vi ska se till att barnen ska göra en massa utan det är ju faktiskt detta att lära sig att ta ett bättre ansvar.

Läxor ska lära elever att ta ansvar. Dels ges läxor i syfte att lära eleverna att ta ansvar för att en uppgift görs och lämnas in på bestämd tid, vilket ses som en förberedelse för högre årskurser. Dels ges läxor för att eleverna ska lära sig ta ansvar för sitt eget lärande och för att det är viktigt att de får upp ögonen för det egna lärandet. Samtidigt ska eleverna göras medvetna om sina kunskaper, men de ska även inse att vissa saker måste man lära sig. Läxor är ett också ett medel för att hos eleverna inpränta att skolan är viktig.

En av respondenterna pratar mycket om att eleverna ska lära sig att planera, att de ska kunna lägga upp en strategi för hur de vill disponera sina läxor. Hon tror att läxor annars kan bli till en stressfaktor. I hennes klass har eleverna en "Läxbok" där de skriver in planeringen för varje vecka, "en planering som en vanlig agenda ungefär". Meningen är att eleverna själva ska ta initiativ till att titta efter vad som står i "Läxboken" och att de ska bli engagerade i vad läraren skriver på tavlan för deras egen skull. "Det är faktiskt dem det gäller". All information bör stå i "Läxboken".

Att läxor ger tillfälle till färdighetsträning, som exempelvis att lära sig multiplikationstabellen, anser samtliga respondenter. Vikten av att läsa kontinuerligt för att främja läsutvecklingen och intresset för läsning betonas, vilket lärarna menar att läsläxa syftar till.

Och läsningen är ju en viktig bit också. Att få läsa kontinuerligt. Helst varje dag, att man får in det. Det är en viktig bit för att få igång sin läsutveckling, att få igång läsningen helt enkelt. Och intresset och så.

En av respondenterna ser ytterligare en vinning med läsläxa. Hon menar att den stund som avsätts när eleven läser läsläxan tillsammans med läraren, är en stund där man knyter kontakt till varandra. Hon påpekar också vikten av att läsa högt för någon vuxen och att man ska ha god tid på sig att öva. Diktamen med meningar innehållande vanliga ord förekommer också som läxa, i syfte att eleverna ska lära sig stava orden korrekt.

Flera lärare nämner att läxor ses som och används som ett komplement till undervisningen, och som ett extra tillfälle att träna på något visst innehåll. Respondenterna poängterar att läxan ska vara meningsfull och att det eleven får i läxa har introducerats i skolan tidigare samt att det följs upp i skolan och att eleverna får någon form av respons. En av lärarna understryker att läxorna ska hjälpa både henne och eleverna i utvecklingen och att den ska ha ett sammanhang till det de arbetar med i skolan. Eleverna i hennes klass brukar få en kortare bakgrund till varför de har den aktuella läxan, och hon menar att syftet med läxan hela tiden går tillbaka till hennes undervisning. Särskilt två av lärarna understryker att eleverna i skolan

redovisar eller på något sätt visar upp det som de arbetat med hemma. Arbetet i skolan och arbetet i hemmet hänger samman.

Utan det är ju mer att läxan är... det är viktigt att man inte ser liksom som bara en sak som ska göras utan det är meningsfullt. Det finns en tanke bakom en läxa hela tiden.

Kursplanerna talar om vad eleverna ska lära sig, vilka kunskaper de ska tillägna sig. Läxorna har syftet att bistå arbetet med att uppfylla de kunskapskrav som står i kursplanerna, även om det inte i kursplanerna uttrycks att man ska ha läxor. Åtminstone en av lärarna säger till sina elever att de ska göra läxan för att lättare nå målen, samt att de ska göra läxan för sin egen skull och inte för lärarens skull. Ytterligare en respondent anser att kursplanerna påverkar henne mycket, men tänker då främst på den stora mängden kunskap som eleverna ska tillägna sig på kort tid. Hon menar att styrdokumentet idag innehåller fler ämnen som eleverna ska läsa innan slutet av årskurs tre och att "det är mer och mer saker samtidigt" trots att skoltiden är densamma som tidigare.

Effekter av läxor

De effekter av läxor som respondenterna angivit är av följande tre slag och har därmed delats in i de tre delkategorierna *Hem och skola*, *Elevers självförtroende* samt *Lärande*. Nedan följer en presentation av dessa uppfattningar om läxors effekter, indelade efter delkategorierna vilka även utgör underrubriker.

Hem och skola

En effekt av läxor är att föräldrarna får insyn i och blir delaktiga i sina barns skolarbete. Det gemensamma läxarbetet utgör ett samarbete och en kontakt mellan lärare och förälder, vilket gör det möjligt för läraren att säga "att nu har vi gjort det här tillsammans och vi har hjälpt den här eleven att nå det här." Läxan kan dock ur föräldrars synvinkel vara helt kopplad ur sitt sammanhang, där läxans syfte är osynligt för dem.

Det finns ju ett syfte då givetvis med den läxan hon just har, men det är ju helt kopplad ur sitt sammanhang. Precis som när vi pratar om bråk här och så får dom läxa i bråk. För föräldrarna så är det ju helt kopplad ur sitt sammanhang det vi har gjort under veckan då. Och då blir det ju samma för dom att det bara är nånting som kommer hem.

Respondenterna har uppfattningen att läxor kan ha olika effekter för olika elever, vilket beror på vem eleven är. Framförallt har det med hemförhållandena att göra, vad eleven har för social situation utanför skolan. Särskilt en av lärarna understryker att det är skillnad för en elev som går på fritids en hel eftermiddag, gentemot en elev som går hem direkt efter skolan. Läxor anses av en respondent inte prioriteras lika högt nu som förr, och hon menar att fritidsaktiviteter påverkar denna utveckling. Fritidsaktiviteterna bidrar till att det är många elever som inte hinner med sina läxor och tyvärr ofta slarvar med dem, menar en annan lärare.

Flera respondenter uppger att det finns orättvisor i läxor och att läxläsningen handlar mycket om föräldrarnas engagemang. Den elev som har en förälder som är med vid läxläsning har fördelar framför den elev som inte har det. ”På ett sätt är läxor bra, på ett sätt är inte läxor bra” säger en respondent. Det är bra att ha läxor om eleven får mycket hjälp hemma, och då kan läxorna ses som ett gott samarbete mellan hem och skola. Om eleven däremot inte har det stödet hemifrån, är det svårt med läxor. Dessutom är det så att de av hennes elever som har stöd hemifrån gör sina läxor, medan de som inte har stöd inte gör dem. Den extraträning som läxtillfället syftar till att vara uteblir då för de sistnämnda. Vidare kan bråk och tjafs om läxor uppstå mellan barn och föräldrar. En av respondenterna menar att grunden till att detta uppstår ligger hos föräldrarna, hur de prioriterar skolarbete framför fritid och hur de lägger upp scheman för detta hemma. Hon säger även att hon har frågat sig ibland om alla elever blir uppbäckade hemma.

Miljön har betydelse för eleven, och skolmiljön passar kanske inte alla, menar en respondent. Eleven kan tycka att det är svårt att sitta still eller svårt att arbeta i en miljö med många personer. Läxor kan vara en möjlighet till att arbeta utifrån det sätt som passar individen. Respondenten tror att de flesta barn känner en trygghet och ett lugn i hemmet, vilket då kan vara en bra miljö för en elev som har svårt att koncentrera sig. Eleven kanske får gjort mer hemma och på så sätt blir det positivt för eleven. Åsikten att det kan vara en fördel att få sitta hemma och arbeta individuellt delas av ytterligare en respondent. Någon form av färdighetsträning som läxa kan vara till fördel för eleven. Det anses också att eleven ska kunna välja miljö för att göra läxorna och det ska vara öppet för barnen att känna efter själva. På skolan får eleverna som går på fritids möjlighet att göra läxorna där. Man kan gå undan en stund och göra läxan innan man går hem för dagen. Eleven har då hjälp av personalen på fritids.

En respondent påpekar att man bör vara mycket vaksam vad gäller läxor, och att de ska anpassas efter elevens förutsättningar. Elevernas olika förutsättningar i stort skapar orättvisor. För vissa barn kan en uppgift ta väldigt lång tid, vilket måste tas i beaktande och anpassas, med eftertanke om hur långa arbetsdagar eleverna ska klara av. Hon menar att dels är eleverna olika med olika förmågor, och dels är elevernas föräldrar olika rustade för att ta tag i läxor hemma. Hon menar också att de elever som har svårigheter knappast gynnas av att få ännu mer att göra hemma, i form av läxor.

Och sen, har man dessutom svårigheter, kanske inte hunnit med arbetet i skolan, man kanske får ännu *mer* när man kommer hem. Det blir ju också att det ställer till för dom eleverna som behöver... som *inte* behöver det, utan dom behöver nåt annat!

En annan respondent pratar om att man har så många olika barn med olika förutsättningar, men ser det på ett annat vis. Hon menar att:

... vissa individer behöver ha nästan daglig läxa, för de hinner ju inte med. Medan andra skulle ju inte behöva ha nån alls.

Elevers självförtroende

En positiv effekt av läxor som två av respondenterna kan se, är att eleverna är stolta över det de gjort när de kommer till skolan och redovisar, vilket gör att deras självförtroende stärks.

Oftast dom barnen som kan ha lite jobbigt [...] kommer med sin text och redovisar den och berättar den i skolan så känns det som att dom är väldigt stolta över det dom gjort. Kan jag känna. Att dom är väldigt nöjda och är glada över att det gick så bra.

Det är stimulerande för eleverna att inse; ”Oj, vad kul! Det här kan ju jag.” Å andra sidan påstår en av de andra lärarna att läxan kan försvaga självförtroendet. Hon tänker på de elever som alltid är den som aldrig gjort läxan, eller som inte har lätt med läsning och skrivning och som ständigt ser att det inte är rätt, trots att de har hälften så många meningar i läxa som de andra eleverna.

Även om dom har tre meningar som inte är så duktiga i läsning och skrivning, så kan det bli väldigt tråkigt även om dom, att det ändå är tre meningar och ständigt se att det inte är rätt. Det kan ju bli väldigt väldigt tråkigt.

Ytterligare en respondent tror att det är mycket lätt för eleverna att ta på sig läxan som en bestraffning när de känner att de inte hinner med. Om eleverna ser läxor som en bestraffning så sjunker självförtroendet, menar hon. När eleven begränsar sig och inte tror på sig själv och sina kunskaper, kan läxor i längden påverka inläringen negativt.

Lärande

Läxor har inte så stor effekt för lärandet, vad gäller sådana specifika ämneskunskaper som utgör kunskapskrav i kursplanerna. Eleverna lär sig snarare ett arbetssätt, en studieteknik. En av respondenterna ger exempel på ”veckans ord”, som hon tidigare gett sina elever i läxa. Hon har upptäckt att eleverna lär sig stava för stunden, och att orden sedan stavas fel när eleverna skriver dem i texter. Eleverna lär sig träna inför att glosor i engelska införs, men orden lär de sig inte stava.

Och då lär dom ju sig orden, liksom lär sig stava dom för stunden. Sen när dom ska skriva orden i en text så stavar dom ändå orden fel. Då tänker man liksom att det är en bra träning för att sen i fyran blir det glosor i engelskan och sådär. Men samtidigt så lär dom sig inte stava orden! (Skratt) Men dom lär sig träna! (Skratt)

Ytterligare en respondent har erfarenhet av detta. ”Veckans ord” som läxa har därmed upphört i de båda lärarnas klasser. En av de andra lärarna kan till viss del se effekter av diktamen som hålls i hennes klass. De elever som har en dålig stavning och som är motiverade förbättrar sin stavning, medan de elever som inte är lika motiverade inte förbättrar sin stavning på samma vis. De sistnämnda tillhör dessutom ofta dem som har någon form av läs- och skrivsvårigheter.

En effekt av läxan är att eleverna får färdighetsträning. Eleverna kan få fördjupad kunskap i det de har läxa i, om det är kopplat till det man ägnat lektionerna åt i skolan. Den fördjupade kunskapen kan underlätta för eleverna att klara studierna i skolan. Elevernas läsinläring anses gå framåt med hjälp av läsläxa. Eleverna upptäcker efter ihärdigt läsande att det går bättre att läsa och att de kan läsa på egen hand, vilket resulterar i att de upptäcker läsglädjen.

Läxor i framtiden

Samtliga respondenter anser att det vore nyttigt att diskutera läxan, men att det inte görs. En av respondenterna skulle vilja lyfta ämnet på studiedagar etcetera. Hon har endast varit med på en studiedag om läxor under hela sitt drygt fyrtioåriga arbetsliv.

Man pratar liksom inte om läxor. Det vore otroligt intressant att diskutera det. Det är nånting som alltid har funnits. Och är det nånting som ska va en del av den skolan som är idag? Det är ju väldigt intressant. Men det diskuterar man inte. Jag har aldrig gjort det på mina arbetsplatser.

... vi skulle kunna ta upp diskussionen mer på skolan här. För att jag tror att det är mycket slentrian i det här med läxor. Att det alltid har varit så och att det fortsätter så. Det tror jag.

Respondenterna tycker att det vore intressant diskutera läxan, om det är bra med läxor, om det är meningsfullt, om det är orättvist med läxor, och om man kanske ska hitta och testa en annan väg. En av respondenterna tycker det är väldigt viktigt att man delar med sig av sina kunskaper.

Dels att man får lite feedback men samtidigt ska man ju stimulera andra till att våga göra saker utanför den här vanliga normen [...] man måste va väldigt kreativ om man ska ha kul i skolan, tror jag.

En respondent lyfter tanken att även eleverna ska föra en diskussion om hur de ser på läxan.

Det är också nånting man kan diskutera, tycker jag, i elevrådet, för att få med eleverna i de här diskussionerna. Hur dom vill ha det och hur dom ... Alltså inte bara att inte ha läxor utan man får ta det som en större diskussion. Hur dom ser på det.

En av respondenterna förmodar att läxan och arbetena överhuvudtaget kommer att förändras och förläggas på ett nytt sätt framöver, där informationstekniken kommer att ha en betydande roll för en kommunikation och dialog som inte varit möjlig tidigare.

Och min förhoppning är ju att det ska vara så spännande med skolarbetet så att man *vill* fortsätta med det när man kommer hem. Och att man *kan* göra det, när man kan jobba med datorn. [...] Man behöver inte bära med sig allting utan det finns där. Men mycket är önsketänkande, och vi lever ju kvar i det gamla till väldigt stor del.

Diskussion

I detta kapitel diskuteras resultatet samt sammankopplas med tidigare forskning och styrdokument. Avslutningsvis lyfts studiens *Relevans för läraryrket* samt *Förslag till vidare forskning* fram.

Läxa definieras av flera respondenter som en skoluppgift som ska utföras efter skoltid, en definition som överensstämmer med uppslagsverkens (Nationalencyklopedin, <http://www.ne.se/sve/läxa>). Denna definition kan ge en till synes klar och bestämd precisering av läxa, men döljer stora variationer vad gäller lärares och forskares uppfattningar om syften med och effekter av att ge elever läxor.

Att vårt valda ämne för denna studie, läxor, inte omtalas i de dokument som styr skolan, trots att läxor i de allra flesta skolor och således för de allra flesta elever är en mycket vanlig företeelse och typisk för skolan, kan tyckas märkligt. Beror frånvaron i styrdokumentet på att läxor betraktas som en form av arbetssätt som varje enskild skola och lärare själv ska ta ställning till och med hjälp av sitt yrkeskunnande utforma som de själva vill, eller har det en annan förklaring? Hur det än förhåller sig fick denna upptäckt om läxors tydligt uppenbara närvaro i skolan och lika tydligt uppenbara frånvaro i skolans styrdokument, oss än mer intresserade av att undersöka ämnet.

Möjligheten finns också, som nämnts ovan, att läxor anses vara ett arbetssätt, och därför i läroplanen eller skollagen inte behandlas avskilt från andra arbetssätt. En av respondenterna hade uppfattningen att läxor går in under just arbetssätt och att sådana behöver diskuteras, och då i synnerhet läxor. Samtliga respondenter uttryckte att läxor borde lyftas i diskussion med kollegor, en åsikt som är helt i samklang med Westlunds om att lärare måste fundera över vad en bra läxa är (Kallenberg 2012:40).

Tidigare forskning berättar om att synen på läxor under andra hälften av 1900-talet växlat. Under en period sågs läxor som ett medel för att ge elever extra goda studieresultat, vilket kan kopplas till både det *politiska värde* och det *resultatrelaterade värde* Westlund (2011) nämner. Efter en tid ändrades uppfattningarna då läxor gick emot den tidens fokus på social samvaro, för att därefter åter växla till den förstnämnda uppfattningen. Möjligt är att växlandet mellan de båda uppfattningarna fortgår. Den senaste tidens uppmärksamhet på läxor kan vara ett tecken på att det återigen håller på att pendla över till ett fördömande av läxor. De sociokulturella perspektiven på lärande är framträdande i vår lärarutbildning, och skulle kunna vara en ingång till att ifrågasätta läxorna. Vi tror dock att detta är mer komplext än så. Politiken har en viktig roll, liksom samhället i stort. Vi upplever att vårt svenska samhälle är starkt inriktat på individen, samtidigt som kreativitet och social samvaro är viktiga ingredienser som också värderas högt. I centrum står individen och inte gruppen eller det gemensamma. Samhällets normer styr sina invånare. Individen ska skaffa sig goda resultat i skola och arbetsliv och göra karriär så snart som möjligt, allt med den egna personen i fokus. Detta är något som vi tycker talar emot att vi är på väg att gå ifrån läxor. Att göra karriär och klara sig allra bäst, gör ju rimligtvis att goda kunskaper krävs och därmed läxor, som anses vara en väg till dem. Å andra sidan har skolan och synen på skolan förändrats genom åren. Den gamla tidens auktoritära skola gav inte så stort utrymme för eller ens möjlighet till insyn, medbestämmande eller framförande av meningsskiljaktigheter som i dagens skola. Vi vågar

påstå att dagens samhällsmedborgare och däribland föräldrar vill kontrollera och ifrågasätta det våra barn möter i skolan, som arbetssätt och därmed även läxor, samt att möjlighet och utrymme till detta finns i vårt demokratiska samhälle och vår demokratiska skola. Goda kunskaper kanske kan nås på annat vis än genom läxor. Sammanfattningsvis kan vi konstatera att många faktorer påverkar och det är omöjligt för oss att förutsäga vilken vågskål som kommer att väga tyngst framöver vad gäller synen på läxor.

Elever kan känna en trygghet och lärandetrygghet när de befinner sig nära sin lärare, nära den som är kunnig, vilket gör att eleverna upplever att de då kan bättre (Körling, 2011:88). Skulle det kunna betyda att gemenskapen är så viktig, att eleverna ensamma hemma vid sina läxor känner att de inte längre kan, då det inte finns möjlighet till handledning? Eller så kommer det an på i hur stor utsträckning läxan hänger samman med det eleverna arbetat med i skolan. Respondenterna framhöll att det är av stor vikt att läxornas innehåll har tydlig koppling till undervisningens innehåll. Betydelsen av att läxorna följs upp i skolan betonades olika av lärarna, men sammanhanget till undervisningen, då i synnerhet till det som redan undervisats om, var mycket viktigt för samtliga. Det är möjligt att den lärandetrygghet som Körling (2011:88) talar om kan fyllas på i skolan och lagras så att den räcker till även hemma vid läxläsningen, förutsatt att den är väl förankrad och inte för svår för eleven. Detta resonemang hänger samman med Westlunds idéer om vad en bra läxa är. Det ska vara en uppgift som eleven förstår men behöver träna på. Den ska också vara väl förberedd och följas upp. Hemmiljön ska även gärna kunna utnyttjas. Dessutom ska tidsåtgången vara lika för alla elever (Kallenberg 2012:40). Tidsaspekten berördes av respondenterna, men inte i så stor utsträckning. Troligen ingår hänsyn till tidsåtgång vid läxläsning när läraren ger individuella läxor, men då verkar det oftast endast gälla de som verkligen har svårigheter av något slag. Hur lång tid det tar för de övriga eleverna att göra läxan varierar säkerligen.

Vissa saker är nödvändigt att man lär sig och då behövs färdighetsträning. Någon form av färdighetsträning är bra att ha som läxa, och det kan vara en fördel att få sitta hemma i lugn och ro med sådana uppgifter, menar flera respondenter. Uttrycket ”lust att lära” används i Lgr 11. Körling tycker inte att det kan eftersträvas att det alltid ska vara lustfyllt och roligt att lära. Hon menar att det kan vara riktigt besvärligt att lära, medan det är roligt att kunna (2011:61). Detta kan vi tolka som att läxor är bra och att de behövs. Att de är nödvändiga då de erbjuder färdighetsträning, men att de inte alls alltid är eller måste eftersträvas att vara roliga. Det kanske är så att vi feltolkar läroplanstexterna om vi tolkar lust att lära som att lärandet alltid ska vara roligt. Lust att lära kanske ska tolkas som vilja eller intresse för att lära, och det behöver ju inte alls vara detsamma som att vara roligt, även om lärandet troligen blir mer friktionsfritt i sådant fall. Än mer problematiskt blir det om eleverna uppfattar läxor som ett tecken och svar på en brist. Om eleven tänker att läxor har med brister att göra, kan de knappast bidra till en lustfylld inställning till skolan (Westlund 2004:63-64). Även om vi ger ordet lust betydelsen vilja, blir det svårt att uppnå lust att lära, när bristtänkandet kan leda till sämre självförtroende.

De intervjuade lärarna talade, som vi tolkar det, om lust att lära i bemärkelsen att det ska vara roligt för eleverna att lära. Lust att lära ses som både ett syfte och en effekt av vissa läxor. Exempelvis läsläxa anses ge färdighetsträning i läsning och ökad läshastighet vilket gör att eleverna upptäcker läsglädje. Respondenterna berättade att eleverna haft läxa som de kom tillbaka till skolan och redovisade, och lärarna hade känslan av att eleverna kände att de lyckats och att de var glada och stolta över vad de gjort. En effekt blev att deras självförtroende stärktes. Samtidigt talade någon respondent om hur vissa av hennes elever nästan aldrig lyckades med läxan, trots att de hade hälften så mycket i läxa som de övriga

eleverna. Att som elev alltid se att man aldrig lyckas, måste vara mycket tråkigt och försvaga självförtroendet, konstaterade läraren. En effekt av läxan för dessa elever blev alltså att självförtroendet försvagades. Elevernas lyckanden och misslyckanden kopplar vi till Vygotskij och hans tankar om den närmaste utvecklingszonen, vilken är det område där utveckling är möjlig. För att denna utveckling ska ske, krävs handledning av vuxen och eget handlande. Det eleven klarar idag med hjälp av en vuxen, klarar det på egen hand i morgon, menade Vygotskij (1999:271). Detta kan vi tolka som att handledningen sker i skolan i undervisningen, medan det egna handlandet kan, åtminstone delvis, utgöras av att enskilt göra läxor. Kan det vara så att den respondent vars elever inte lyckas så bra med sina läxor, överskrider dessa elevers närmaste utvecklingszon? Är det så att de inte förberetts tillräckligt i skolan innan läxa ges, eller kan det vara något annat som orsakar nederlagen? Den andra respondenten, vars elever klarar sina läxor bra, beror det på att läraren lyckas helt med att hålla sig inom utvecklingszonen? Hon menade att de uppgifter som utgjorde läxor var väl förankrade i det övriga skolarbetet och hos eleverna. Möjligt är också att de läxor hon ger är noggrant anpassade till varje enskild elev.

I resonemangen ovan gäller att handledningen av den vuxne, lärarens undervisning, är så god att eleverna verkligen klarar sina uppgifter hemma, där ingen handledning finns att få. Här kan man ställa sig frågan om vi som lärare med säkerhet kan veta att alla elever ensamma hemma kan klara av sina läxor, och om de är meningsfulla för alla. Detta kan vi förstås inte med säkerhet veta, men medvetenheten och strävandet efter att anpassa läxorna till varje elev med ett klart syfte, är en god bit på väg. Som lärare behöver man pröva sig fram. Kommunikation är i detta sammanhang viktigt. Vi behöver ta reda på hur elever och föräldrar tycker att det fungerar. Även kommunikation med kollegorna och rektorn är viktigt, för att skapa sig en uppfattning om vad en bra läxa är och för att byta erfarenheter. Detta är även något som respondenterna tycker är viktigt, och diskussion mellan kollegor vill samtliga se mer av.

Motivationen är viktig för lärandet (Dysthe, 2003:38-39). En lärare talar om detta. De elever som är motiverade till skolarbete och läxor gör framsteg i form av förbättrade resultat, medan de som inte är motiverade inte gör framsteg. Har motivationen och den närmaste utvecklingszonen ett samband? Det verkar inte omöjligt att motivationen höjs respektive sänks, om eleven klarar sin läxa eller ej och vice versa. Det är sammankopplat och det ena ger det andra, är vad vi gissar. Motivationen kan ju vara låg då läxan inte uppfattas som meningsfull för eleverna. För att den ska upplevas som meningsfull, måste den var mycket nära kopplad till undervisningen och enkelt begripas av eleverna. Dessutom behöver uppgiften ha ett för eleverna tydligt syfte och en mottagare, för att det ska upplevas som meningsfullt. Läxan behöver följas upp och någon form av respons måste ges av läraren, är vad vi tror. Detta ansåg även flera av respondenterna.

En utbredd åsikt bland respondenterna är att föräldrarna ska bistå sina barn i läxläsandet. Någon vill gärna att föräldrarna även rättar läxorna. I Lgr 11 står det att det ska finnas samarbete mellan hem och skola och detta kan ju ses som ett samarbete. Vi funderar dock över att det måste röra sig om en feltolkning när läroplanstexten tolkas som att föräldrar ska utföra sådant som kräver lärarkompetens. Kompetens att rätta, handleda och undervisa besitter lärarna, och måste således vara skolans och lärarnas uppgift och profession. Däremot kan tyckas att föräldrar ska vara engagerade och hjälpa sina barn att prioritera sina göromål på ett bra sätt och att föräldrarna ska skapa tid och utrymme för sina barn att studera och göra sina läxor. Man kan också önska och hoppas att de visar intresse för sina barns studier. Det kan utgöra föräldrarnas uppdrag och samarbete med skolan, och är nog så omfattande. Att

handleda eleverna i själva uppgifterna kan och bör skolan inte räkna med att föräldrar har möjlighet till, tycker vi. Eleven ska som sagt klara av att göra läxan själv, efter att tillräcklig handledning och förberedelse getts i skolan. Även Westlund är skeptisk till att föräldrar förväntas agera lärare, och frågar sig om den svenska skolan lämnat över ansvaret för elevernas lärande till föräldrar och elever (2004:80). Vi funderar även över vad eleverna ska komma tillbaka till skolan med. Är det en uppgift bearbetad och iordninggjord av föräldrarna som vi lärare vill se? Eller är det mer intressant att se hur väl eleven lyckats och hur väl läraren lyckats anpassa uppgiften rätt till eleven så att uppgiften är på en precis lagom nivå? Det sistnämnda är mest intressant för oss. Att eleven gör uppgiften och inte föräldrarna. Vissa respondenter uttryckte att alla föräldrar inte hjälper sina barn i den utsträckning som vore önskvärt. Vi menar att detta inte alls behöver tyda på slöhet eller oförmåga från föräldrarnas sida, utan snarare respekt eller ärlighet. Föräldrarna kan tänka att det är barnets uppgift som ska lösas av barnet självt. Att det annars kan uppfattas som oärligt, fusk eller meningslöst för barnet.

Lärarna pratade mycket under intervjuerna om att ett syfte med och en effekt av läxan är att föräldrarna involveras i skolarbetet. Något som de som sagt anser är positivt. Westlund menar att läxorna används för att engagera föräldrarna, vilket stämmer överens med respondenternas uppfattningar. Dock är effekterna varierande. Vissa av respondenterna har uppfattningen att de föräldrar som är engagerade, är engagerade ända ut i fingerspetsarna medan andra knappt alls är engagerade. Vidare menar de att detta hänger ihop med vilken socioekonomisk bakgrund föräldrarna har. En välutbildad förälder kanske engagerar sig mer, då denna har egen erfarenhet av detta. De föräldrar som inte har samma socioekonomiska bakgrund kanske inte heller engagerar sig. Möjligen har de inte egna erfarenheter av att föräldrar är aktiva eller intresserade av sina barns skolgång. Alla föräldrar har inte heller samma möjligheter. Vi tror att det ligger mycket i det som en av respondenterna säger, att alla elever inte blir uppbackade hemma. Det kan leda till att eleverna känner ännu större olust till läxorna och inte förstår vikten av kunskap och meningen med skolan och dess innehåll. För dessa elever kan gruppens gemenskap och samsyn kring lärande, samt att syften med läxor och lärande i stort klargörs, vara av än större betydelse.

Olika elever har olika förutsättningar, och föräldrar har olika förutsättningar att hjälpa sina barn med läxor. Det finns socioekonomiska skillnader mellan de olika elevernas hemförhållanden. Vissa har föräldrar som hjälper till mycket med läxor och planeringen av när de ska göras. Andra har föräldrar som varken hjälper till med läxor eller med planeringen och som saknar förmåga till det. Och så finns det förstås varianter däremellan. Både Westlund och Kallós menar att läxor skapar orättvisor, där de elever som inte har goda resurser i hemmiljön missgynnas (Kallenberg 2012; Höjer 2010). Detta är ännu ett enligt oss starkt argument för att läxor verkligen måste diskuteras på skolorna, så att lärare blir medvetna om dess effekter och på så vis kan ge eleverna bra läxor. En nödvändighet härvid är att informera föräldrarna om vad som förväntas av dem och hur de kan hjälpa sina barn på bästa sätt, så att det verkligen blir ett samarbete mellan hem och skola, där de socioekonomiska förhållandena blir av mindre betydelse för elevernas chans att lyckas. Flera respondenter uttalade sig om att hemförhållanden påverkar eleverna, men de hade starkt skilda åsikter om detta. Den ena respondenten menade att läxorna måste anpassas efter elevens förutsättningar, både vad gäller egna förmågor och hemförhållanden. Den elev som har svårigheter och inte hinner med arbetet i skolan, gynnas inte av att få hem läxor också, menade hon. Den andra respondenten såg detta på ett annat vis. De som inte hinner med i skolan behöver nästan daglig läxa, enligt henne. Att här försöka finna något rätt och fel är inte intressant. Det intressanta är att detta är åsikter som finns på samma skola. Tyckandet är ju fritt, men för likvärdighetens, för elevernas

och för skolans och lärarnas professionalitets skull, är det nödvändigt att föra en dialog och diskutera läxor.

Respondenterna i studien är av åsikten att läxor inte till någon större del är en väg för att träna in sådana specifika kunskaper som utgör kunskapskrav i kursplanerna. Detta har även tidigare forskning visat. Lärarna säger att det har visat sig att läxor som ”Veckans ord” inte fungerar. Eleverna lär sig för stunden, till det tillfälle när de förhörs på orden. När eleverna sedan skriver orden i andra sammanhang stavas de inte rätt. Frågan är då vad det egentliga syftet med ”Veckans ord” eller liknande läxor är. Kan detta vara en läxa som ges endast för att det finns en outtalad regel att ge läxor och för att det är en tradition? Annat syfte för denna sorts läxa kanske saknas? Lärarna uttryckte vid intervjuerna tveksamheter kring syfte och effekter med ”Veckans ord”, och ett par av dem har slutat ge läxor av detta slag.

Ett annat syfte med att ge läxor, är enligt respondenterna att skoldagen på så vis förlängs. Eleverna ges mer tid för att inhämta kunskaper, en uppfattning som bekräftas i tidigare forskning (Westlund, 2004:44-46). Dock blir inte effekten densamma för alla elever, eftersom alla inte gör sina läxor eller att de görs i olika omfattning och på olika lång tid. I läroplanen från 1969 betonades starkt att den tid eleverna inte är i skolan ska användas till rekreation. I Skollagen (2010:800) fastslås i 7 kap. 17 § att den obligatoriska verksamheten inte får överstiga åtta timmar per dag. För årskurs 1 och 2 gäller högst sex timmar per dag. Detta nämnde ingen respondent. Möjligt är, anser vi, att denna gräns i vissa fall kan komma att överskridas förutsatt att läxorna är obligatoriska. Möjligt är också att varken lärare, elever eller föräldrar känner till eller tar denna regel i beaktande.

Eleverna själva upplever att läxor stjälar tid av deras fritid, och de beskrivs inte i positiva ordalag (Westlund 2004:39-40). En av lärarna vi intervjuade upplever å andra sidan att fritidsaktiviteterna bidrar till att många elever inte hinner med sina läxor och tyvärr även slarvar med dem. Vi anser att det är viktigt att värna om fritiden för att minska stress och öka välbefinnandet. Barnen behöver en lugn stund när de kommer hem från skolan. De ska inte känna en press när de kommer hem att de måste sätta sig med läxan så fort som möjligt. Vi anser inte att läxor måste avskaffas, men att en eftertanke och medvetenhet måste väckas. Antalet läxor och deras syften behöver diskuteras och tydliggöras. Vi tror att den oönskade effekten negativ stress även minskas om eleven kan utföra sina läxor på egen hand. Westlund menar att eleverna tycker att läxorna hindrar dem från att vara sociala. En lösning på detta skulle kunna vara att eleverna får läxor som innebär samarbete, att de kan arbeta med en läxa tillsammans hemma. På så sätt hindras de inte från att vara sociala utan de utvecklar sina kunskaper gemensamt, vilket kan leda till en bättre sammanhållning i skolan. Läxorna kan också vara av sådan karaktär att hemmiljön och familjen nyttjas. Det skulle kunna vara uppgifter att genomföra intervjuer och undersökningar av olika slag. En annan tanke är att eleverna arbetar mycket i grupp i skolan, och att skolan utgör en social tillvaro. När eleverna kommer hem på eftermiddagen kan det tänkas att de behöver ”ensam-tid” och att det då är ett bra tillfälle att arbeta med skolarbete enskilt. Å andra sidan kan det vara nyttigt med en social gemenskap också utanför skolan.

I den nu gällande läroplanen Lgr 11 nämns inte begreppet läxa. Det finns dock vissa delar från vilka vi kan dra paralleller till läxor. Det står bland annat att skolans uppdrag är att i ”samarbete med hemmen främja elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarsställande individer och medborgare” (Skolverket, 2011:9). Flera av respondenterna säger att de använder läxan som ett medel för att träna eleverna till att bli ansvarsfulla individer. Eleverna ska lära sig att ta ansvar för att en uppgift blir gjord, och att

den utförs i rätt tid. Vad uppgiften består i verkar i detta avseende vara av ringa betydelse. Vi tror att det går att träna eleverna till att bli ansvarsfulla individer även utan läxan som ett medel, och att det beror mycket på vilken typ av läxa eleverna får. Vi faller då tillbaka på att läxorna inte ska vara en väg för att lära sig nya kunskaper, och att läxan behöver vara av den typen där eleven själv klarar av att göra den utan handledning. I de fall läxan är av sådant slag tror vi att eleverna genom läxan kan öva sig i att bli ansvarskännande individer. Om läxan är för svår och kräver hjälp av en vuxen, är den knappast ett medel för att träna elevernas ansvarskännande. Snarare kan eleverna hindras i och med detta och ges inte möjlighet att träna sig i att vara självständiga. Vi tror att när eleverna känner att de lyckats, och att de gjort det självständigt, uppmuntras de att ta ansvar samtidigt som självförtroendet stärks. Under intervjuerna framkom det inte tydligt huruvida syftet att eleverna ska lära sig ta ansvar ger önskad effekt. Vi tolkar det dock som att lärarna upplever att eleverna lär sig ta ansvar, eftersom lärarna berättade om detta syfte på ett positivt och självsäkert sätt.

Ett annat syfte med att ge läxor är att eleverna ska lära sig en studieteknik, som exempelvis hur man övar in glosor. Vi uppfattar att respondenterna ansåg att önskad effekt uppnås. Längre än så gick inte resonemangen, men vi funderar kring hur en uppgift i sig kan ge kunskaper i studieteknik. Kunskap i studieteknik kommer knappast av sig själv, utan den behöver undervisas i och tränas på i skolan med handledning av läraren. Vi tycker att läxor kan ge tillfälle att träna studieteknik, men att det innan dess krävs undervisning i densamma.

En utbredd uppfattning bland respondenterna är att läxor är en tradition. Det är en tradition att ge läxor, och den traditionen ifrågasätts inte, utan som lärare anpassar man sig till skolans läxtradition. Även vi har erfarenheter av detta, och anser att det behöver ske en förändring. Läxor behöver lyftas till diskussion och ifrågasättas. Läxorna kommer att förändras framöver, och IT kommer att ha en stor och viktig roll, spår en av respondenterna. Kommunikation mellan föräldrar, elev och lärare kommer att ske över Internet, vilket redan idag delvis sker. Hon tror att skolarbetena kommer att flyttas mellan hem och skola på ett enkelt sätt, eftersom allt kommer att finnas i datorn. En annan respondent ser svårigheter med att använda datorer på ett sätt där man kräver att eleverna ska göra en uppgift vid datorn hemma. Hon menar att alla inte har dator med internetuppkoppling. I andra fall har man en dator hemma, vilken andra familjemedlemmar sitter vid. Det är svårt för eleven att få sin läxa gjord, och därför kan man inte använda sådana läxor i stor utsträckning. Vi håller med om att man måste vara vaksam för dilemman som nämns här, och anar samtidigt en övertro på IT och datorn. Det praktiska och enkla i att ha sina arbeten i datorn, behöver inte automatiskt resultera i att läxor och skolarbeten blir gjorda. Men en positiv framtidstro kan förstås gagna utvecklingen.

Relevans för läraryrket

Denna uppsats och genomförandet av studien har gett oss kunskaper om hur en kvalitativ undersökning kan gå till och hur den kan presenteras. Vi har fått en inblick i hur forskning kan gå till och givits möjlighet att pröva på forskningstekniker, såsom samtalsintervjuer. Genom inläsning av tidigare forskning, genomförande av samtalsintervjuer samt egna reflektioner har vår medvetenhet kring läxor utökats. Vi anser oss ha erhållit en djupare kunskap och mer nyanserad bild av ämnet, som vi i arbetets inledande fas uttryckte önskan om. Denna studie kan som i metodkapitlet nämnts, inte ge en fullständig bild av lärares uppfattningar av läxor. Vi anser att vi har gjort ett nedslag i vad det kan finnas för olika uppfattningar om läxor. I vår framtida yrkesutövning kan vi bära med oss dessa nyvunna

kunskaper och denna medvetenhet. Vi kommer att ha användning för dem när vi själva ska ta ställningstaganden kring och diskutera läxor med kollegor, elever och föräldrar. Vår medvetenhet om läxor kan gagna de skolor och elever vi möter i framtiden. Vi har fått nya lärdomar som gör att vi är mer reflekterande kring läxor.

Den skola där samtalsintervjuerna genomfördes, kan också komma att dra nytta av vår studie. När intervjuerna genomfördes, funderade och reflekterade lärarna över syften med och effekter av läxor, och samtliga ansåg att ämnet behöver lyftas till diskussion. Respondenternas reflektioner kan skapa vidare diskussioner, vilket kan ge en djupare medvetenhet om ämnet. Rektorn som intervjuades visade stort intresse för studien och önskade få ta del av slutprodukten. Hon påpekade att de intervjuer vi genomfört på skolan ytterligare kan motivera henne och lärarna till diskussion och göra dem mer medvetna om läxor. Eleverna ska också inkluderas och aktivt delta i dessa diskussioner. Hon menade att vi startat något som kan vara en hjälp för dem att öppna för nya tankegångar.

I studien har vi konstaterat att läxor inte styrs på något tydligt sätt av staten genom styrdokumentet. Vi har funderat kring om kursplanernas innehåll är tillräckliga för att skapa en likvärdig skola, eller om en tydligare styrning från statens sida är önskvärd. En stor frihet till varje lärare och skola att själva bestämma helt om läxor kan innebära orättvisor för eleverna. Å andra sidan behöver denna frihet värnas, och lärarna är de som har pedagogisk utbildning och kompetens att hantera frågor om läxor. För att värna om lärares frihet och samtidigt värna om likvärdighet vad gäller elevers utbildning, kanske någon form av riktlinjer eller rekommendationer gällande läxor är önskvärd. Vi har ännu inte tagit ställning i denna fråga, men har funderat mycket kring det under arbetets gång. Vi lämnar detta till framtiden där vi får se hur de nya styrdokumentet, och vi med dem, utvecklar sig.

Förslag till vidare forskning

Det vore spännande att i framtiden forska om elevers uppfattningar om läxor. Då främst i de lägre åldrarna, eftersom den tidigare forskning vi tagit del av undersökt de äldre elevernas uppfattningar om läxor. Vad kännetecknar en bra läxa? Vad kännetecknar en dålig läxa? Vad lär sig eleverna av sina läxor? Vi har inspirerats av den studie Westlund (2004) genomfört, där eleverna skrev en uppsats om det hon undersökte. Att prova på att göra en liknande studie skulle vara intressant och givande. Det vore även intressant att undersöka vad föräldrarna har för uppfattningar. Tycker de att det är viktigt med läxor och i så fall varför? Är läxor något som föräldrarna prioriterar? Tycker föräldrarna att de får tydlig och bra information från skolorna?

Referenslista

Dysthe, Olga (red.) (2003). *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena (2007). Tredje upplagan. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Nordstedts juridik.

Hellsten, Jan-Olof (2000). *Skolan som barnarbete och utvecklingsprojekt*. Uppsala: Uppsala universitet.

Höjer, Henrik (2010). "Läxor – för livet eller i onödan?". *Forskning & Framsteg*, nr 2, 2010. <http://www.fof.se/tidning/2010/2/laxor-for-livet-eller-i-onodan> Hämtad 2012-04-10.

Kallenberg, Anna (2012). "Lärare behöver problematisera kring läxor". *Skolvärlden*, nr 2, februari 2012. Lärarnas riksförbund.

Kling Sackerud, Lili-Ann (2009). *Elevers möjligheter att ta ansvar för sitt lärande i matematik. En skolstudie i postmodern tid*.
umu.diva-portal.org/smash/get/diva2:272715/FULLTEXT02 Hämtad 2012-05-15.

Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Körling, Anne-Marie (2011). *Nu ler Vygotskij – eleverna, undervisningen och Lgr 11*. Stockholm: Liber.

Leijnse, Emma (2011). *Skola utan läxor*. I Sydsvenskan.
<http://www.sydsvenskan.se/sverige/skola-utan-laxor/> Publicerad 2011-10-17 kl.09.45.
Hämtad 2012-05-15.

Lindblad, Frank & Lindgren, Carl (2010). *Välfärdslandets gåta. Varför mår barnen inte lika bra som de har det?* Ny reviderad utgåva. Stockholm: Carlssons.

Nationalencyklopedin (2012). Nationalencyklopedins Internetjänst.
<http://www.ne.se/sve/läxa> och <http://www.ne.se/sve/hemläxa> Hämtad 2012-05-14.

Skollag (2010:800). (2010). SFS nr: 2010:800, utfärdad 2010-06-23. Stockholm: Utbildningsdepartementet, Sveriges riksdag.

Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011, Lgr 11*. Stockholm: Skolverket.

Skolöverstyrelsen (1962). *Läroplan för grundskolan, Lgr 62*. Stockholm: Skolöverstyrelsen.

Skolöverstyrelsen (1969). *Läroplan för grundskolan, Lgr 69*. Stockholm: Utbildningsförlaget.

Skolöverstyrelsen (1980). *Läroplan för grundskolan, Lgr 80*. Stockholm: Liber Utbildningsförlaget.

Stukat, Staffan (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Svenska skrivregler (2000). Svenska språknämnden. Stockholm: Liber.

Utbildningsdepartementet (1994). *Läroplaner för det obligatoriska skolväsendet och de frivilliga skolformerna*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Vetenskapsrådet. *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> Hämtad 2012-04-26.

Vygotskij, Lev. Lindqvist, Gunilla (red.) (1999). *Vygotskij och skolan. Texter ur Lev Vygotskij's 'Pedagogisk psykologi' kommenterade som historia och aktualitet*. Lund: Studentlitteratur.

Westlund, Ingrid (2004). *Läxberättelser – läxor som tid och uppgift*. LiU-PEK-R-240, PiUS – Pedagogik i utbildning och skola, Linköpings universitet.

Westlund, Ingrid (2011). *Vad är en läxa – egentligen?* publicerad 2011-03-08 <http://www.forskning.se/fordigiskolan/skolbloggen/laxor/bloggarkiv/vadarenlaxaegentligen.5.2a6bbb0612e5f8acc1d8000984.html> Hämtad 2012-04-10.

Wikipedia, <http://sv.wikipedia.org/wiki/L%C3%A4xa> Hämtad 2012-04-18.

Österlind, Eva (2001). *Elevers förhållningssätt till läxor*. En uppföljningsstudie. Rapport 2001:1. Högskolan Dalarna: Kultur och lärande.

Bilaga

Intervjuguide

Inledningsfrågor:

1. Vilken utbildning har du?
 Fritidsläraryt utbildning
 Förskolläraryt utbildning
 Läraryt utbildning för tidigare åldrar
 Läraryt utbildning för senare åldrar
 Barnsköteryt utbildning
 Rektoryt utbildning
 Annat.....
2. Vilken verksamhet arbetar du främst inom?
 Förskoleklass
 Årskurs 1-3
 Årskurs 4-6
 Fritidshem
 Skolledning
3. Hur länge har du varit verksam som lärare/ rektor?

Huvudfrågor:

1. Hur upplever du som lärare/ rektor läxor? Hur går dina tankegångar kring läxor?
2. Ger du läxor till dina elever? Vilka är de främsta anledningarna till att du ger respektive inte ger läxor? Motivera.
Vad är det som påverkar dig i ditt val att ge respektive inte ge läxor?
3. Vad är det för typ av läxor eleverna får? Hur tänker du kring individualisering av läxor?
4. Vilka syften har du som lärare när du ger läxor?
På vilka sätt delger du dina syften för andra? För vilka delger du dina syften; kollegor, föräldrar, elever?
5. Vad tror du läxor kan ha för effekter? Vilken betydelse kan det ha för elevernas lärande?
På vilka sätt kan läxorna ge olika effekter för olika elever?
6. Finns det på er skola, någon grundidé med att ge (eller inte ge) läxor till eleverna?
Vilken?
Om ni har en grundidé, vad tror du det beror på?
Om ni inte har en grundidé, vad tror du det beror på?
7. Diskuteras läxor på er skola? Om det inte diskuteras, vad tror du det beror på?
Om man diskuterar det, hur sker diskussionerna på skolan då?
8. Vad är en läxa för något? Hur medveten anser du dig vara kring läxor?